

30к-2
6382

полетарый усих краёу элучайцеся!

МЛАДНЯК

ОРГАН. Ц. К. К. С. М. Б.
 110 835
 05-018

№1

Выдавецтва
Литэратуры

Менск 1923г.

Л. Лібкнехт.

Путноў.

vs bel
M-15

30K
638

date of 169
BA 4916

110 835
05-018

Ваша фотография и карта
 должны быть готовы к началу
 работы в день выезда.
 Проверьте, чтобы в момент
 выезда у вас были все
 необходимые документы.
 Проверьте, чтобы в момент
 выезда у вас были все
 необходимые документы.
 Проверьте, чтобы в момент
 выезда у вас были все
 необходимые документы.

[Faint signature]

30
6385

11

10-2-18
10-2-18

10-2-18

Маладняк

Тут учора бура выла нам,
Вечер-чмут гайсаў з нутна ў нутон,—
Стары бор з нарэньнем выламан,
Сумны шум яго навекі змоўн.

Заіскрыла сонца—вір агню...
Буралом спаліла з гольлямі!..
Зьніклі хмары... і пад чырванью
Ўсе прасторы сталі голымі.

А сягонья—чутны водгукі:
—Нам расьці—дын мала дня!..
Тольні тут узьняцца мог такі
Волат лес—наш маладняк.

Стройны лес і горды выглядам,
Нібы раць, што мкнецца ў бой,
Яго шум—што голас: „выедам
Пастаяць за праўду галавой!..“

Маладняк сваімі лісьцямі
Шапаціць нам назну-вольніцу...
Помнім, помнім, як калісь-ці мы
Чорных дзён стрымалі коньніцу...

Перастаў і сумны сьпеў гусьці,
Дні прышлі—ажно ня верыцца...
Хто-ж адвагі знойдзе, сьмеласьці
З сілай моладзі памерацца?!

М. Гарун

Узарыце глыбей цаліну.

А. Чарвякоў.

Камсамол стаў практычна праводзіць у жыццё свае пляны аб працы сярод сялянскай моладзі.

Камсамол не абмежавуецца працай на верхх вёскі—яму мала тэй найбольш актыўнай і выдатнейшай сялянскай моладзі, якая, ня глядзячы на цяжкія і дрэнныя варункі вясковай няхайнасьці і цемнаты, сама прышла і пастукала ў дзьверы Камсамола.

Камсамол рашыў глыбей і шырэй разьвіць сваю дзейнасьць, заглянуць у тую бязьмежную глыбіню вёскі, якая яшчэ і да сягоняшняга дня асталася неразгаданаю, няведанаю, павярхоўна абязьдзейнаю, а ўнутрана поўнаю самых чароўных і самых жудасных перажываньняў.

Дзеля гэтага Камсамол выпускае першы баявы атрад на вёску, надзяліўшы яго бадзёрым і заклікаючым найменьем „Маладняк“.

Для важнай і адпаведнай працы ўзрос „Маладняк“. Ён ідзе туды, адкуль павінен прывесці ў рады Камсамолу дзiesiąткі і сотні новых смелых, бадзёрых, вясёлых, адважных барацьбітоў, такіх, як і сам Камсамол.

Дзякуючы ім Камсамол ідэёва заўладае вёскай, падгатуе стварэньне новай камуністычнай вёскі.

Сьмялей-жа наперад!

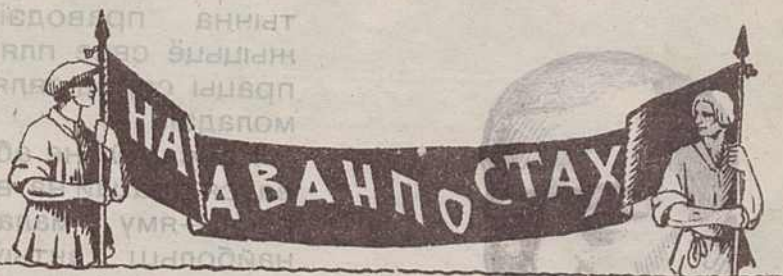
Ня пунайцеся першых няўдач.

Цаліну вёскі ўзорывайце глыбей, і вынікі ад гэтай працы будуць аграмадныя.

А. Чарвякоў.

С. ФРАИ.

Рабочыя падрускі, юнакі—гэта самыя ўіартыя рэвалюцыянеры з неўгасаючым энтузіязмам.

Так атэтуюць рабочую моладзь многія старыя рэвалюцыянеры. Плеханаў, як толькі пачаў сачыць за жыццём рабочых, зразу падглядзеў падрустка разведчыка-стачэчніка.

На прыэдадні рэвалюцыі першым выступіў сялянскі падрустак.

Рабочае юнацтва пашло ў рэвалюцыю.

Гэтыя маладыя рэвалюцыянеры служылі вялікай справе сацыяльнай рэвалюцыі.

І рэдка хто з гэтых малых рэвалюцыянераў здрадзіць рабочай справе.

У часе сусветнай вайны 1914-918 галоў, у вайне між аддзельнымі старонкамі, дзе буржуазя верхаводзіла і з ёй ішлі некаторыя рэвалюцыянеры,—маладыя хлопцы пашлі проціў вайны.

Гэта моладзь, на чале якой стаяў К. Лібкнехт—нямецкі бальшавік, гэта моладзь на якую абалёра і Ленін.

Лібкнехт быў проціў вайны і першымі яму спачуваючымі былі рады моладзі. Ён любіў моладзь, працаваў з моладзьдзю, сярод моладзі і меў вялікія вынікі.

Ленін, высланы з царскай Расеі, будучы ў Швэйцарыі, як дзіце ралаваўся, калі даведаўся, што рабочыя падрускі прызналі сябе бальшавікамі. Іх ён прызнаў сапраўднымі рэвалюцыянерамі.

Маладыя рабочыя і сяляне, творуць сусветны камсамол і камсамол у кожнай аддзельнай старонцы.

Буржуазная Эўропа прасьледуе камсамол.

У Чэха-Славаччыне ўрад выдаў закон, прасьледуючы камсамол.

Камсамол за яго дзейнасьць і бунтарства садзяць у вастрогі.

У Латвіі арыштавалі 160 камсамольцаў і пазьверску з імі распраўляюцца.

600 камсамольцаў гібее па вастрогах Італіі.

Камсамол бяруць у вастрог, камсамол прасьледуюць, але гэтага яшчэ мала, буржуазя сваіх сыноў гімназістаў і студэнтаў вааружае супроць рабочых і арганізуе ў баявыя фашыстаўскія дружыны.

Гэтыя арганізацыі сочаць за кожным камсамольцам, за кожным „падазрэнным“ маладым рабочым.

Нямецкія фашысты Югэнд Бімарк-Бунда стараюцца кожнае сабраньне падпаліць.

У Італіі за кожным камсамольцам сочаць прыстаўлены да яго фашысьцік.

Супроць камсамолу—і школы, якія будуець буржуазя. У Амэрыцы дзяцей вучаць пакланяцца залатому богу, вучаць да сквапнасьці на грошы. Пры кожнай школе ёсьць банк. І таго падрустка хваляць, і той лічыцца найлепшым вучаніком, хто маець найбольшую чэкавую кніжку.

Супроць камсамолу—голад, нэндза рабочага падрустка, цяжкая не пад сілу, дрэнна аплачываемая праца. А пасья гадзін заняткаў падрустак заўсёды астаецца прыпарадкаваць майстроўню і яму гэта не залічаецца ў плату.

Буржуазя хоча зусім пазбавіць рабочага падрустка яго клясавай сьведомасьці—яна будзе асаблівыя для гэтага арганізацыі, куды й заклікае рабочую моладзь.

У Амэрыцы буржуазныя жанчыны стварылі таварыства „фіялак“, дзе вучаць моладзь лавіць рыбу і карміць ёю галодных.

У Нямецчыне буржуазя з падрусткаў стварае евангелічна-хрысьціянскія, каталіцкія арганізацыі, каб выховываць моладзь у божай пакорнасьці і, гэтакім парадкам, мець на сваім воку. А таксама маюць свае сталоўкі, дзе кормяць моладзь паліўкаю, за якую моладзь павінна чуць удзячнасьць і пашану да фарысеяў і быць паслушнымі «волі божай».

Усё гэта робіцца з мэтай, каб выгадаваць хворых дзяцей рабочых, каб пралетарыі былі паслушнымі і вернымі слугамі капіталу.

Камсамол усё гэта разумея і змагаецца—выступае супроць буржуазеі. Усім аб'яўляе і тлумача сэнс выкрутасаў гэтай чорнай хаўрузіі.

Камсамол ня трус барагу не дае спуску—пераносіць падполье.

Адсягай, спрытам, дзелавітасьцю шмат узялі і шмат возьмуць.

У Італіі камсамол ладзіць свае сходы ў цёмных падзямельях.

У Нямеччыне камсамольцы ня раз зрывалі фашыстаўскае ўзброенне з гімназістаў. Маладыя нямецкія фашысты назначылі раз дэманстрацыю за горадам у рабочым квартале. Раптам пачаўся дождж. Гімназісты пабаяліся змокнуць і разбегліся, а камсамольцы сваю дэманстрацыю правялі і рэзолюцыяй супроць фашыстаў заручыліся ад рабочай моладзі.

Ад голаду камсамольцы ня шукаюць паратунтку ў панскіх ласкавых сталаўках.

Камсамалец збірае свае сілы разам са сталымі камуністамі для таго, каб скінуць ярмо капіталістаў і наладзіць уладу рабочых.

Тых, хто сядзіць у вастрогах, хто падаець ахвярай у барацьбе, камсамольцы добра помняць.

Вельмі часта па гарадох Нямеччыны камсамольцы ходзяць з двара на двор і пяюць рабочыя песні—гэта яны збіраюць на пракармленне палітычных вязняў.

І даюць ім ахвоча і шмат.

Камсамалец мае сваё сьвята барацьбы, сьвята агульнага спатканьня міжнароднага юнацтва.

Гэты дзень сьведчыць аб моцы маладога пакаленьня рэвалюцыянераў.

У прошлым годзе Літоўскія камсамольцы—вязьні літоўскіх астрогаў—дэмонстратыўна сьветкавалі мжнародны дзень моладзі.

„Моцныя замкі, кайданы, нагайкі і крыкі вастрожных старажоў нас не здалелі ўціхамірыць. Цяжкія дзьверы, тоўшчазарныя сьцены не маглі прымусіць нас маўчаць“.

У кожнага вязня на грудзёх, у кожнага камсамольца зьявілася што колечы чырвонага.

Камсамольцаў за гэта па карцарах раскідалі, у цёмныя камеры пасадзілі.

І гэтыя халодныя камеры задрыжэлі ад слаўных гукаў Інтэрнацыяналу.

Так ня бываець, каб камсамольцы, маладыя рабочыя не сабраліся, не падлічылі свае сілы ў дзень сьвята барацьбы.

Сацыяльную рэвалюцыю наша моладзь як прарок праду-гадавала.

Яшчэ да перавароту ў кастрычніку, калі ўладу трымаў Керанскі—рабочая моладзь Масквы пятнаццаціхтысячнай дэманстрацыяй вымагала: «Улада Саветам!» „прэч уладу, прыміраючую буржуазею з рабочымі“.

Гэта дэманстрацыя ўпэўніла, асьмеліла сталых бальшавікоў. Праз 1½ месяца зрабілі яны пераварот.

Камсамол у нашай Беларусі прыкладна працуе.

Калі Беларусь была пад пятой польскіх паноў, была акупіравана немцамі, камсамол рабіў рэвалюцыйную работу ў падпольлі.

Паўстаньні супроць шляхты паднімалі камсамольцы.

Камсамол Саюзу Соцыялістычных Савецкіх Рэспублік, камсамол Савецкай Беларусі, гэта новая моладзь.

Моладзь працы, моладзь поля. Камсамол майстар на фабрыцы, у полі. Камсамол адважны ваяка.

Камсамольцы новы быт твораць.

Камсамольцы ўжо вучацца ня ў сэкраце, як гэта бывала са старымі рабочымі. Камсамольцы вучацца адкрыта—знаюць чэсьць камсамольскую, гордасьць пралетарскую.

У Беластоку нельга было правесці дэманстрацыю на вуліцах гораду, вельмі ўжо шмат наякшылася шпікоў і дэманстрацыю перанясьлі ў лес.

У гэтым годзе, ў міжнародны дзень моладзі, нямецкія фашысты ўстроілі і свой дзень, але й гэта ня перашкодзіла камсамольцам правесці сваё сьвята.

Бэрлінскія камсамольцы пакляліся ў гэты дзень быць вернымі будучай нямецкай рэвалюцыі.

Стачку вуглякопаў хацела падавіць паліцыя, але камсамольцы выручылі. Адзін камсамалец пазваніў па тэлефону ад імені аднаго вельміможнага, што у Н рабочым райёне паўстаньне і ўся паліцыя кінулася на месца „паўстаньня“.

А тым часам стачэчнікі перанясьлі свой пункт зборкі і стачэчны камітэт у другое мейсца.

У Руры ўсе сьцены і слупы абклеены гэткімі абвесткамі: „Хто будзе расклеіваць рэвалюцыйныя адозвы і будзе злоўлены, таму пагражае на мейсцы растрэл“.

Але камсамольцаў і гэта ня пужае—яны пакрываюць усе сьцены сваімі праклямацямі.

І разумны, асьцярожны камсамольцы ў сваіх выступленьнях.

Усясьветны камсамол на аванпостах рэвалюцыі!

ЯНКА КУПАЛА.

Арлянтам.

Гэй, узьвейце сваім крыльлем,
Арлянты, буйна, бурна,
На мінулых дзён магіле,
Над санлівасьцю хаўтурнай..

У маланках пяруновых,
З гулкім гоманам грымотаў
Для вякоў дыхтуйце новых
Нячувалыя ясноты.

Вам сярпы і косы ў рукі
Ды мячы, каваны з сталі,
Далі буры, завірухі,
Што тут вылі, бушавалі.

Цень мінуўшчыны праклятай,
Дзе бізун гуляў з нагайкай,
Зьмяціце вы, арляняты,
Сваей новай сілай, байкай.

Ужо выбіла часіна
На вялікую прыгоду
Выйсьці з мутнай каляіны
Беларускаму народу.

Ў чарадзейным карагодзе,
Ў небасяжнае свабодзе,
Без аковаў, на прывольлі
Ўжо віхрыцца наша доля.

Янка Купала.

ЦІШКА ГАРТНЫ!

Яна ідзе.

Магутным цвёрдым крокам,
Няспыннай с'лаю разгону—
Закону

Вечнага развою падухільна.
Ня змерыць ходу яе вокам,
Ня згледзець ўзмахаў многамільных.

Яна ідзе

Варужная кіпучай працай,
Натхнёньнем ўзбураная палкім,
Цьвітучая душою і пастацяй

Маладымі.

Агнявымі!

Глядзяць яе, як зоры, вочы
 Ў прагалак высветлянай ночы,
 Ў далечы раньняга сьвітання.

Нясьціханьня

Калыша вір уздымных рухаў
 Завірухай

Гнілы устой упартай цішы...

Яна ідзе—

Й агнём пякучым знакі піша
 На кожным кроку, што праміне,
 І сіла ўжо ніч'я ня спыне

Да векаў скону

Яе рашучага разгону.

Яна ідзе

Ў зялёнай пышнай руні,
 Ў развойным шумным веснаходзе—
 На стрэчу царсьцьвенай Свабодзе,
 У обдым сьветлае Камуні.

Цішы Гарўны.

ЗЬМІТРОК БЯДУЛЯ.

Крылатая машына.

Во зараз, во зараз, во зараз
 Пабачыце казку-праўдзівасьць:
 У сонечным вечным пажары
 Задзіўца дзіва.

Во драканаў дваццаць міфічных
 Сталёвай сям'ёю прыгожай
 Пад стукат, над грукат ставычны
 Даль-высь заварожаць.

Во крыльлі дрыгочуць нэрвова,
 Маторы равуць, як зьвяругі.
 Во клічуць вятрышчоў з заховаў
 Прапельлеры—глюгі.

Машыны аж глушаць паляну,
 У вырай рой драканаў мкнецца.
 Чакайце, чакайце, зарана.
 Стрымайце імпат свой!

Пілоты глядзяць у бяздоньне,
Рулі абхапілі харобра.
Крылатыя борздыя гоні
Закаваны добра.

Гэй, гэй! Шарахнуліся шухі..
Заёрзалі грозна, сурсва.
Па полі імчыць завіруха
На колах гумовых.

Пырх-пырх—і пэляна пустая.
Ляцяць. Чувь ухопіш іх вокам.
Як мара нязнаная тая.
Ой, ой, як высска...

Імчацца, імчацца, імчацца
Над пухкай, над снежнаю хмарай.
Сталёвыя, гулкія раці
Глытаюць абшары.

Драбнее, драбнее, драбнее.
У сіняй пустэчы дружына.
Баенныя цуды-пігмеі,
У небе—крапіны.

Ў абойма стыхіі з размаху
Кідаюцца з дэкай ахвотай.
Ня ведаюць сполаху—страху.
Гэй, слава пілотам!

То робяць круць-верці ў паветры,
Кульгаюцца ў бокі з гарачкі.
Нурцы задаюць на шмат мэтраў,
Бы ў сажаўцы качкі.

Во, во.. Упадуць, як Ікар той,
На сьмерць разаб'юцца ў хвіліну.
Падняліся зноў. Гэта жарты—
Жартуюць машыны.

Зноў пырхаюць, глушаць бязбражка,
Нясунца блакітнай дарогай.
Нябёсам кідаюць мяцежны
Бунтарскі свой рогат.

З. Бодуць

Сьвята ўраджаяю.

„Мужык беларус, пан сахі і касы“ хутка будзе сьветкаваць сваё працоўнае сьвята. Прайшла вясёлая вясна, мінула страднае лета, ў вокны глядзіць восень. Многа поту праліта, многа працы зроблена, але за тое любя глянуць у пуні і сьвірны.

Не ласкава да працоўніка прырода Беларусі: пясок камень, суглінак, балоты... Не дае зямля бяз працы ані зернятка... Аднаго гною сколькі трэба вывезьці, каб поле зрабіць ураджайным. І працаваў наш селянін праз усю вясну й лета не пакладаючы рук, працаваў не на пана, а на сябе.

Не так раней было... Араў селянін поле, але не сваё, а пэнскае. Прыходзіла восень, вазіў селянін снапы збожжа, але не ў сваю пуню, а на панскі двор. Узімку пан з паняю ехалі на замежныя курорты, а селянін клаў зубы на паліцу. Няпрыветна спатыкаў ён цяжкую зіму і ня сьветкаваў ён дню ўраджаяю, бо быў нявольнікам у панскіх руках.

Цяпер ня тое. Уцяклі паны з межаў нашай работніцка-сялянскай Беларусі. Пакуль-што прытуліліся яны ў Заходняй Беларусі, пад ахранаю штыка і бізуна польскага „дэмакратычнага“ жандарма. Накормленыя, і напояны нашымі братамі, сялянамі і рабочымі Заходняй Беларусі, са злосьцю пазіраюць яны на ўсход. Хочацца ім пакаштаваць поту і крыві нашага савецкага селяніна, але дарма. Блізкі локаць, але ня ўкусіш. Чырвоная армія і працоўныя масы Беларусі стаяць на варце і ня пускаюць на свае межы.

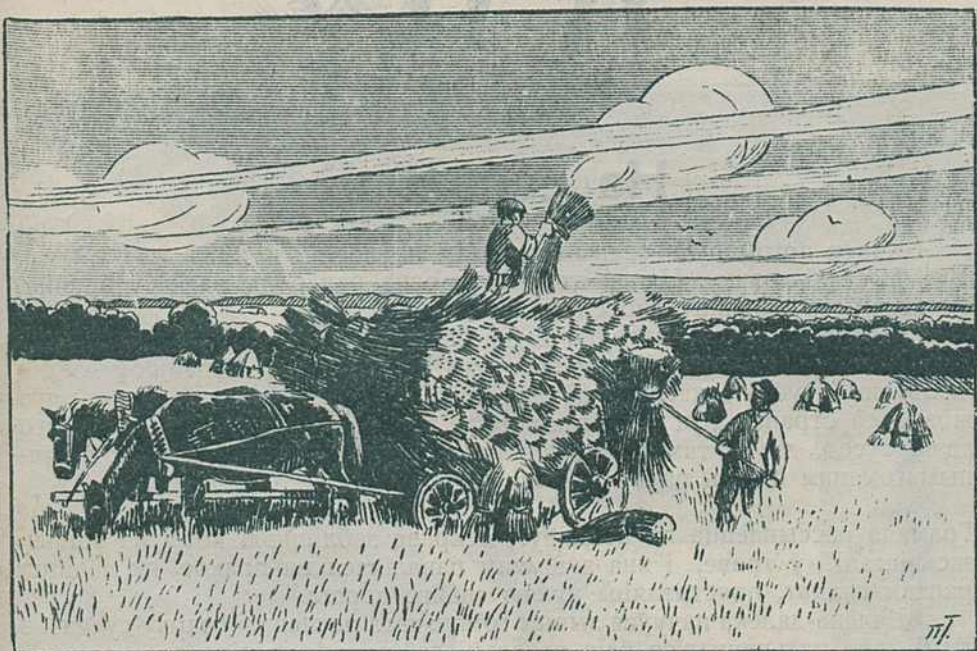
Забраў селянін панскую зямлю і працуе над ёю не шкадуючы сілаў; працуе, каб падняць зруйнованую вайною гаспадарку, каб ўзмацніць сваё рабоча-сялянскае маладое гаспадарства.

У цёмныя куткі сялянскай Беларусі рэвалюцыя прынесла новыя веды, новую культуру... Селянін добра ведае, што ўраджай залежыць не ад ласкі бога Міколы, ці якога другога сьвятога, а ад уласнай працы і ад ўласных ведаў. Што ня Юры множыць і гадуе скацінку, а добры корм і дагляд; што не багародзіца корміць яго і яго дзетак, а добры плуг, добрае насенне, мазольныя рукі.

У дзень ураджаяю, разам са сваімі сынамі—комсамольцамі, пайдучь сяляне сьветкаваць сваё новае сьвята. Яны будуць дзякаваць за ураджай не нябесным сілам, а сваёй працы і свайму розуму. Яны

вызначаць гэты дзень сярод другіх працоўных звычайных дзён свайго жыцця тым, што пойдучь да людзей, каб падзяліцца з імі сваёю радасцю, сваёю пробаю, якую яны маюць у выніку сваёй працы. Сьвята ўраджаю будзе для селяніна тым вялікім днём, каторага ён заслужыў за год працы і каторы кожны год будзе даваць яму адпачынак і радасць. Не адстане ў гэты дзень ад мужчыны і жанчына працоўнай Беларусі. Кветкамі восені, жытнімі, аўсовымі і ячменёвымі каласамі ўбярэ яна сваю хату, свой падворак і вуліцу. Няхай усе бачаць, якая пекная наша вёска ў дзень свайго сьвята вольнай працы і ўраджаю.

Жукоўскі і Жайток — рабочыя саўхозу ім. Калініна Менск. пав.

Песьнямі радасці залье ў гэты дзень вёску наша маладая гвардыя. Маладняк загудзе. Камсамалец—тварэц новага быту і пастараецца ўвесці ў звычай працоўнае сьвята ўраджаю замест старых, нэндзных сьвятаў, аджыўшых, старых, як сьвет. Папулярызаваць дзень ураджаю, унедрыць яго ў быт—вось заданьне маладой гвардыі. І яна яго выканае.

Усе культурныя сілы вёскі павінны прыйсьці ў гэты дзень на дапамогу застрэльшчыку гэтага сьвята нашаму рухліваму, бадзёраму камсамольцу, каб лепш удаўся наш вялікі дзень. Аграном, настаўнік, ветэрынар, партыйны і савецкі работнік—усе на ногі!

Давайце ў гэты дзень селяніну ня толькі радасць, але і неабходныя яму веды.

Кончылася панства цемры, занялася яркая зорка нашай лепшай будучыны.

ЛТ

На сенажаці,

Канец прыйшоў веснавым работам на полі.

Пасеялі грэчку. Цяпер толькі ўзараць папар ды за касу брацца, бо ўжо й за палавіну чэрвеня пераваліла.

Жвава йдзе падрыхтоўка да касьбы. Вось раздаўся першы стук малатка аб касу ў сяле, там застукаў другі, трэці. Прайшоў дзед з люлькаю ў зубах і касою на плячо па вуліцы. У аднэй руцэ ў яго жбан са страваю, за плячыма торба з хлебам. Далучаецца да яго адзін сусед, другі, там трэці... і глядзіш—цэлая грамада ўжо з зычным гоманам валіць па вуліцы.

Грамада рассыпаецца па поплаву. Яскрава заблішчэлі косы на сонцы, засьвісталі ў траве, і яна з шумам павалілася на пракос, як валіцца раптам салдат, прастрэляны куляю свайго ворага.

Далёка-далёка пачуўся зычны гоман: гэта распачалі сварку суседзі з тымі, што паспяшыліся ўжо некалькі дзён назад скасіць свае шнуры, ды перакасілі троха суседняй травы.

У другім месцы чуецца сьмех і жарты, а там і песьня палілася:

— На балоце касец косіць
Ды прылёгшы, ды галосіць:
„Чаму мая каса тупа?
Чаму мая жонка скупа?
Мая каса, як меч востра,
Мая жонка, як печ тоўста.“

Бабы і дзяўчаты, ходзячы з граблямі й шавелячы траву скошаную яшчэ раней, цягнуць другую песьню:

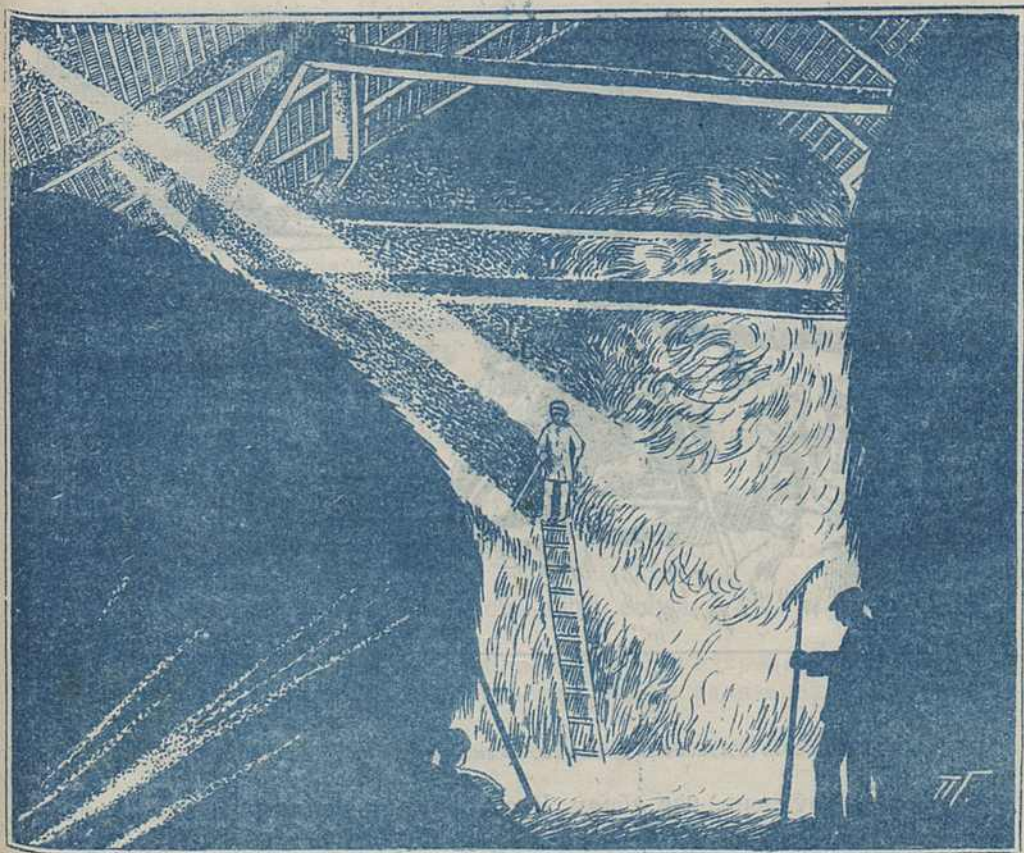
„У гародзе гародзіцца
Цяжка хлопцам Пятровіца
Цяжка, важка не праждаці,
Пашлі дзеўкі чабру рваці.
Дзеўкі чабру не нарвалі
Хлопцы Пятра ня прыждаці.“

Разьліваюцца песні над лугам, перабіваючы дзвьяканьнем кос аб мянташкі, крык хлапчукоў, бегаючых з сабакамі па пракосах.

Сонейка падымаецца ўсё вышэй і вышэй на кругавідзе. Буйныя каплі расы, што іскрыліся раніцаю на сонцы, як тыя дымэнты, цяпер ужо прападаюць. Касіць стала цяжэй.

—Мусіць будзе сёння вялікая жара—кажа Ціхан да свайго суседа Зьмітрака, каторы, як відаць, яшчэ раней, ад таго адчуваў гэта, бо ўжо рашпіліў у сароццы каўнер і павярнуў шапку казырком на патыліцу, каб абараніць, такім чынам, шыю ад сьлёкі. Кроплі поту паказаліся на чырвоным твары Зьмітрука. Эх, брат, каса мая няцікава рэжа,“ падае Зьмітрук. „Яшчэ новая, першы раз толькі выкляпаў, але, як відаць, то й ня будзе з яе добрай касы.“

Гумно саўхозу ім. Калініна (б. Ігнацічы) Менск. пав.

Сказаў гэта Зьмітрук дзеля таго, што ўжо пасьпеў адстаць ад Ціхана, каторы мог бы падумаць, што ён лянуецца сам, а ня ў касе тут ганьба.

Зноў засьвісталі косы ў траве, і яна з шумам валіцца на пракос.

Сонца ўжо высока на небасхіле. Душна, несцьярпіма душна! Нават ветрык не задзьме. Цэлым роём гудуць у паветры сьлепакі, авадні, мухі і розная машкара. Пячуча кусаюцца, асабліва авадні і сьлепакі, упіўшыся у твар або ў руку, а то нават і праз сарочку ў плечы. Тнуць яны, як голкамі з усіх бакоў ажна кроў сачыцца. У траве сакоцуць конікі й скачуць на пракосах. За імі бегаюць дзеці з крыкам, ловаць іх і радуюцца, як тыя сьцінаюць адзін другому галавы, калі удражніць іх, злучыўшы разам. Высока ў паветры, пад сінім небам, як кропка, стаіць жаўранак. Срэбраная песьня яго так і льецца на зямлю. Радуецца ён прывольлю свайму і пяе хвалу цёпламу лету. Вось ён стаў апушчацца ўсё ніжэй і ніжэй. Раптам, як куля, упаў на пракос...

Усьціновіч Уладзімір з сям'ёй. Вёска Канючыцы Менск. пав.

Настаў поўдзень, час абеду, Касцы размясьціліся на радох травы. Каля іх уселіся й дзеці. Тут жа і сабака ляжыць з разяўленым ротам і высунутым далёка языком. Ласьціцца ён, махаючы хвостом, каб гаспадар кінуў кавалак хлеба або костку.

Паабедалі, закурылі і ляглі супачынуць крыху. Няма часу доўга спаць і касцом. Не дзеля таго яны сюды прышлі. То тут, то там ўжо чуе дзвьяканьне кос аб мянташкі. Зноў заблішчэлі косы на сонцы й забялелі сарочкі гаспадароў.

Вась паказалася на захадзе воблачка. Прыглядзеўшыся да яго, можна было убачыць, што кругом яго як быццам туманом абцягнула.

Гэта прымета таго, што воблака разьвернецца ў хмару й будзе дождж. І праўда на месцы воблака стала вялізарная, сіняя ад праменьняў сонца, хмара. Яна ўжо зацягнула палавіну неба. Схавалася й сонца. У паветры ціха, ціха. Вецер ні зашалохне. Нават жаваранкі сьціхлі. Толькі сьлепакі і авадні заснавалі яшчэ, здаецца, жывей у паветры.

Бабы з граблямі мацней забегалі, заварушыліся на лузе. Раптам сталі расьці копы сена адна за другою, а то нават і проста кучы. Цяпер няма часу складаць настаяшчыя копы,—абы сапхаць большы менш у кучы хоць-бы.

Вазы панесьліся па пыльнай дарозе. Загрукацелі калёсы, заржалі жарабяты, адбіўшыся ад сваіх матак. Пот градам паліўся з загарэлых твараў людзей.

Падняўся вецер. Зашумеў ён па траве. Падхпіў жмук сухога сена і з шумам падняў яго высока ў паветры. Капнула адна капля, за ёй другая, трэцяя. Паліўся дождж. Забліскала вогненым языком маланка, і грукнуў гром. Касцы панакрываліся халатамі. Некаторыя пасьпелі дабегчы да суседняй капы. Дождж перастаў. Выбліснула сонейка на прасьвятлеўшым небе. Грабцы пацягнуліся да дому, бо ўжо іх работа скончана: перашкодзіў дождж. А хто пасьпеў да дажджу яшчэ налажыць воз, вязе яго, хоць мокры дамоў. Але касцом гэты дождж ня перашкодзіў. Наадварот, яны трохі адпачылі, асьвяжыліся ад упалу і цяпер з новымі сіламі ўзяліся за працу сваю.

Нават дзеці, што трохі сумавалі за час дажджу, цяпер зноў зайгралі на лузе. Ім здарылася як раз вялікая забава. Пятрусёў Мурза, пакуль ішоў дождж, задумаў паласаванца малаком, што гаспадар ня скончыў у жбанку. Засунуўшы галаву у жбан, ён малако выхляптаў, але галаву трудна выцягнуць з жбана. Бегае Мурза, дзярэ лапамі жбан, пакоціцца на сьпіну, вішчыць, а галаву выратаваць ня можа. Вось і ўбачылі гэта дзеці, яны пасыпаліся на гэта дзіва з усіх бакоў. Сталі штурхаць Мурзу пад бакі, прабавалі зьдзіраць жбан з галавы, але ня так гэта лёгка зрабіць. Урэшце адратавалі сабаку.

Учуўшы рогат і крык гаспадар нават ня мог не зацікавіцца. Ён падышоў да дзяцей і, даведаўшыся у чым справа, заліўся зычным рогатам. Скура аб гэтым здарэньні пазналі ўсе кругом. Усюды чуўся сьмех і жарты.

Не пасьпелі аглядзецца касцы як сонейка ўжо спусьцілася нізенька й трэба йсьці дамоў.

Усю дарогу дзеці разказвалі бацьком пра здарэньне з Мурзам.

На другі дзень усе сябры у вёсцы ведалі ад дзяцей аб бядзе з Пятрусёвым сабакам.

Цяжка, але і весяла у летні дзень на сенакосе!

М. С.

Новая мясьціна.

Рупічу хутка спадабалася новая мясьціна.

Вёска сабе стаіць на ўзгорку, які скочваецца ў ніз на лагчыну. А ў гэтай нават булькае-балбоча ручаёчак, бягучы аж у самы лес, які любіць на слухае яго гутарку й час ад часу сам гудзе казкаю пра даўнія часы, або радасна трапечацца на сучаснае ці возьме ды бровы нахмурыць, нахмурыць, аж ручаёчку страшна робіцца. А з другога боку расьцілаюцца посьцілкі залацістыя, шумлівыя збожжам каласістым. Хвалююцца весела яны ясным дзянёчкам і шумуюць буйна непагодай пералётнай. Любіць вецер ветраны тут часта коўзацца, качацца й купацца ў золаце польным.

Сама вёска апырскалася разнакалёрным зяленівам дрэўцаў старых і малажавых. Хаты старэнькімі бабуркамі бяззубымі паскучваліся ў пералівах сьвета-ценяў. Але сэрцам яны нападмалоджваліся й вочкамі сваімі весела перамігваюцца між сабою, у даль сіня-блакітную ўзіраючыся.

Гэтак-жа й воласьць выглядае прыпершыся ля прыпечку самое вёскі. Яна, як тою камізэлькаю палатнянаю, плотам жоўта-дашчаным апранулася і шапку новую надзела з кукардаю чырвонаю, з літарамі залацістымі: „Гукаўчанскі валасны выканаўчы камітэт“, на ёй серп і молат у калосьях аржаных агібае.

І гэтак скрозь, куды вокам ня кінеш, усюды заглядзіш сярод старога аб'ішлага, зачарсьцьвелага, зацьвіўшага рунь новую, сінь-чырвоную.

Прабіваецца яна хоць памаленечку, але ўсё болей і болей, усё большы і большы прастор захапляючы.

Глянеш—у вачох рабое затрапечацца, але сэрца радасна затахае і бачыш, як нікне іржонішча ў сіняй руні, азалочанай пацалункамі сонца.

Бачыш, як яснае закахалася зямелькаю прасторнаю, хоць і чорнаю, няўмытаю.

І ня хочацца пазіраць, як сям-там яшчэ ёрзае падцяты, абшарпаны ўюн, задзіраючы сваю патоўчаную голаў.

Расьціраюцца яны адзін за адным цьвердаю й моцнаю поступ'ю абуўшайся басаножы.

Толькі хрусь-хрусь, і лапінка мокрая сінь чырвонаю ўбіраецца.

І спадабалася Рупічу новая мясьціна.

* * *

І ходзіць Рупіч год, ходзіць і другі па гукаўчанскіх загонах цьвердаю, любіўнаю ступою. Дзе ня ступіць, сьлед яго хоць маленечкі, але блішчаства кропачкай адзначаецца.

Вось крутнулася кола першага году нястрымнае, і Рупіч старшынствуе ў Гукаўчанцы азьнябўшайся.

— Цяжка жыць, няма прасьветлае гадзіны... Абавязкамі мы цяжкімі абчэпляны... А ўсё праз іх... праз іх, тых галетнікаў.

З аднаго боку каля кола гэтак разгушкваецца.

А зверху словамі кола круціцца басаножнымі.

— Жыцьця прагнем мы новага і няцяжка нам камяні насіць вялізарныя на падмурак хаты вольнае і прасторнае сьвятам сонечным.

І загонамі зямлі новае гукаўчанскія галетнікі абагачваюцца.

Зарунеліся нівы збожайкам, прасьвятлелася ў хатках шэранькіх сінім водблескам; адгукнулася па лугох усіх аксамітавых званам косавым чэрвеньская раніца.

Леановіч Язэп і жонка. В. Сеньніца Менск. пав.

А Рупіч ходзіць па загонах, усё старшынствуе.

І па восені на закладзіны зерне сыплецца да аруды гукаўчанскага.

— Трэба хата нам усім сялянская. Хочам жыцьця больш грамадзянскага.

І аклапочаны Рупіч ходзіць па ўсім гумнішчам.

А там цопаюць цапы сумныя.

— Умалот блгі,— усе жаляцца.

— Маракіе штось зямля наша гукаўчанская.

— І яна, матка нашая, штось бунтуецца.

— Дзядоўскія мілаваныні ёй ужо нялюбья.

А зімоваю бель-дарогаю бярвеньні доўгія пацягнуліся з лесу блізкага.

І скрыпціць адно:

— Абавязкамі мы абчэплены...

І п'яе другое:

— Абчэпілі мы жыцьцё абавязкамі...

А пашоў другі год па палі гукаўчанскім разгульваці, сярод вёскі нэрая новая хата, што з зямлі, так вырасла і чырвонаю хустачкаю увабралася, залатымі літарамі ахарошылася.

„Школа“—напіс зіяе.

Малыя, маладыя і старыя каля новай хаты тэй прытуліліся.

Звоняць песьнямі—лес адгукваецца.

Бразнуць словамі—поле страсаецца.

— Маём сонцы два мы. Угары адно ўсьміхаецца і ў нас другое апраменьвае нам куткі жыцьця ненамернага.

А з плугом з загона ўвесь аквечаны пот-мазолямі ідзе Рупіч—супыняецца.

Новая мясьціна...

І ўлюбяецца Рупіч новаю мясьцінай ахарошанай.

* * *

І ходзіць Рупіч закахайшыся ўжо трэйці год па палёх залоцістых гукаўчанаўскіх.

Але муляюць шчэ каменчыкі ногі Рупіча. Але спатыкаецца аб межы доўгія, ўзбыленыя.

— Не хватае штось у нашай хатаньцы, а й зямля дае падаўнейшаму.

— Хлеба, хлеба не хапае ў нас...

— Абадраліся ўсе дашчэнту мы, локці сьвецяцца ўжо голяя...

— Трэба раданькі як шукаць, браткі!

— Гэ... цяпер раданькі?!.. Дапусьціліся... Вось вам Рупічавы слоўцы гожыя...

— Адыйдзі, што тут шыкаеш. Бяз цябе тут мы згаворымся.

Навокал носяцца скаргі-жальбы міжсваешныя, а з бакоў да іх працэдзваюцца словы трутныя, скачанелья.

Перабор ідзе паміж словамі, а па полі закахайшыся ходзіць Рупіч з думкай новаю.

— Да зямлі трэ' іначай паддабрыцца, і насыпле пэрлаў яна ў засекі нашы гукаўчанскія.

А хата новая цэлы дзень гудзе ня сьціхаючы. Нібы пчолы ў вульлі, тамака сумуюць. То малыя, маладыя, то дзядзькі, дзядкі і бабулечкі.

Пачастункаў тут шмат разгорнена.

— Дапамогуць, калі кажуць, няма чаго і сумлевацца.

— Ды яно-ж—яшчэ ня разу нас не падманвалі.

— А што думаеш, каб паспрабаваў хоць-бы й гэта шматполья, мо' нам да густу прышлося-б.

— Ой глядзі, каб калом у горле яно не сталася.

— Хай твае словы табе гэтак стануць.

— Паспрабаваць.

Рупіч ходзіць па ўзораных загонах закахайшыся.

— Дагавор зробім, каб ступой цьвёрдаю напярод рухацца.

Сходам трэйці год уцякае ўжо, а па хатах усіх гукаўчанскіх гоман новы расьцілаецца.

Не нядзелькаю дзень заднеўся тут, а ўбіраюцца гукаўчанаўцы ў новыя вопраткі.

Сьвята нейкае сёньня ўздумалі,—бурчыць нехта там па завугальлі.

— Сьвята з сьвятаў сёньня нашае,—сярод вуліцы ўзмацняецца.

То ня хвалі ўсхваляваліся на бурлівай быстрай рэчаньцы.

То галетнікі, басаножнікі шчыльнымі шэрагамі пад чырвонымі сьцягамі на поле рушыліся.

А там Рупіч іх ужо чакае, тут старшынствуе.

Сярод поля, поля чыстага разьбягаецца голас Рупіча, а за ім у сьлед новы межанькі—ўсе дарожанькі.

І слупкі чырвоныя павырасталі адзіночкамі. Разьляліся шэсьць кускоў поля ворнага і няворнага. А за імі тры як сіротанькі з пазаплакванымі ўзорамі. Гэта межы тых і каменчыкі, што шчэ муляюць гукаўчанаўцаў.

— Сеньня новае пачынаем мы жыцьцё. Гэты дзень-жа хай сьвятам будзе нам на заўсёды. Ашасьціполіліся мы сёлета, хоць перабігаюць па загонах яшчэ межанькі. Хай-жа новым годам гэты дзень нівы нашы ўсе абязьмежыць.

— Падмацуемся—абязьмежымся,—грамада гула на ўсё полечка.

Песьняй новаю нівы гукаўчанскія агаласіліся.

І цалуе Рупіч новую мясьціну, абнімаецца.

* * *

І ціха шапоча Гукаўчанка старшыне свайму ўлюбінаму:

— Прыдзе час—мы заручымся—павянчаемся.

І гатуецца Рупіч і гатуюцца полі каласістыя да новых усходаў заляцістых.

— Зьнікнуць лапінкі вась астатнія і да шлюбу пойдзем новаўбраныя.

То-ж спадабалася новая мясьціна, праз старую праціскаючыся, Рупічысыну сялянскаму, старшыне гукаўчанскаму.

Янім Каліна.

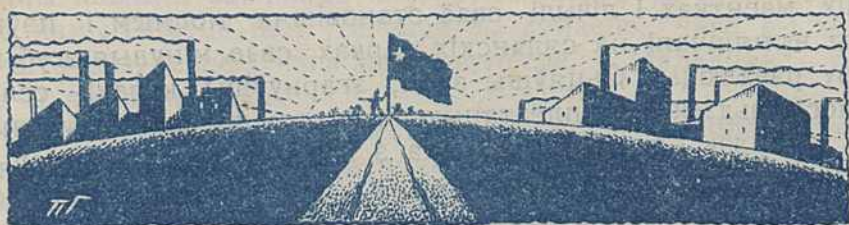

У ад калыскай

Сьпі, сыночак, вечар блізка,—
 Мне палоску треба жаць...
 Вецер, гушкай ты к лыску,
 Засьпявай быльлём, мяжа.
 Шчэ ня час спачыць ад працы,
 Хоць ад поту твар мой змок,
 Буду з мілым забаўляцца,
 Як зямлю агорне змок.
 Сьпі, саколiк, мой прыгожы,
 Ой як цяжка, цяжка мне...
 Тваей маме хто паможа,
 Што адна палоску жне?
 Тата твой ваюе з панам,
 Каб няёлі больш ня знаць...
 Вырасьцеш ты стройны станам,
 Пойдзеш сам ў чырвону раць.
 Сьпі, мой коцік, закрой вочкі,—
 Больш люляць ня маю сіл...
 Дзень бяжыць, і хутка ночка,
 Зоркі ўсеюць небасхіл.
 Вецер, гушкай ты калыску,
 Засьпявай быльлём мяжа...
 Сьпі, сыночак, вечар блізка,—
 Мне палоску треба жаць...

М. Чарот.

Большавіцкім шляхам,

Ушакевіч.

Сярод палеткаў, лясоў і балотаў раскідаліся вёскі па абшару Беларусі. Рэха новага жыцця ўжо дакацілася да працоўных сялянскіх гушчаў, але цемра, якая панавала тут соткі год, якая ўтварыла тут сябе за гэты час наседжаныя гнёзды, ня хоча зусім узняцца ўгару, як туман, і знікнуць у блакітным небе.

Селянін прагнаў свайго векавечнага эксплёататара—пана, захапіў яго зямлю і палацы; ён моцна стаіць за ўладу Саветаў, каторыя бароняць яго ад яго сацыяльнага ворага.

Але ніткі, каторыя звязуюць яго з культураю і асветаю пралетарскіх гарадоў, яшчэ ценкія.

Маладняк вёскі жыве яшчэ у цяжкіх абставінах. Старажытная традыцыя, забабоны царквы, воля бацькоў, недахват асветы і кнігі! І тым ня менш расьце гэты маладняк усё вышэй і вышэй; маладымі пабегамі ўздымаецца ён у гару да блакітнага неба і чырвонага сонца нашай сацыяльнай рэвалюцыі. Камуністычны Саюз Моладзі ўжо прасякнуў у вёску і пачынае там, нават у самых глухіх кутках, сваю працу.

Успамінаюцца часы мінулай панскай акупацыі на Беларусі. Як нядаўна і як даўно гэта было. Вёска стагнала пад шампаламі і бізунамі канарка-жандарма. Паны расьселіся па

сваіх маёнтках і лічылі сваё становішча моцным і пэўным. Яны вымяшчалі на сялянскіх карках свае мінулыя згубы ад віхру рэвалюцыі. Сьцяўшы зубы, згарнуўшы кулакі, селянін выносіў зьдзек і эксплёатацыю, чакаючы лепшай будучыны.

Моладзь першая выйшла з цярплівасьці. Падпольныя працаўнікі камуністычнай партыі сярод моладзі вясковай найраней знайшлі падтрыманьне. Сярод вясковай моладзі пайшоў рух. Даволі цярпець! „Мы доўга цярпелі, цярпець больш ня будзем, мы знаём, што трэба рабіць!“ Трэба хапацца за зброю! Не цярпець, а змагацца!

І вось пачалі расьці партызанскія групы. Моладзь у гэтых групах займала значнае, часам першае мейсца. Маладыя, бадзёрыя, кветкі будучай Савецкай Беларусі, яны не шкадавалі сваіх маладых сілаў, свайго маладога жыцьця. Шэраг за шэрагам йшлі яны на барацьбу за інтарэсы працоўных масаў, за будучую лепшую долю пралетарыя і селяніна. За моладзьцю цягнуліся і старэйшыя, за сынамі йшлі і бацькі.

Барацьба была ўпартая, барацьба была крываваая. І ня было ў нас у гэтай барацьбе ніводнага здарэньня, калі-б моладзь дрыгнула. Як дарослыя, моцна трымалі яны вінтоўкі і, калі трэба было, цьвёрда, бяз жалю паміралі за лепшую будучыну.

Вось яшчэ калі пачала расьці моладзь беларускай вёскі. Яна ня ведала яшчэ добра, што такое камунізм, яна ня ведала у дэталях праграмы Камуністычнай партыі, але здаровае пачуцьцё паказала ёй яе шлях. Трэба ісьці па шляху бальшавікоў. Ніякаго згодніцтва з эксплёататарамі! Простым шляхам да камунізму!

Уцяклі паны яснавяльможныя. Ня вытрымалі яны націску сацыяльнай рэвалюцыі. На палёх сусьветнай бойкі старога ладу жыцьця з новым утварылася Савецкая Беларусь. Хуткім крокам пачалося будаўніцтва новага жыцьця. Зруйнаваную гаспадарку трэба было падняць, трэба было пабудаваць замест спаленых панамі гарадоў і вёсак новыя сялібы, трэба было пашыраць асьвету і г. д.

І тут вясковая моладзь зноў ня сьпіць. Яна працуе, яна шукае ведаў; яна хоча ісьці зноў на чале вёскі.

Нашыя абавязкі перад ёю зусім ясныя. Мы павінны падтрымаць яе. Мы павінны паслаць ёй з нашага пралетарскага гораду марксісцкія веды; мы павінны у дэталях азнаёміць яе з праграмай Камуністычнай партыі, за катораю моладзь пашла ўжо даўно. Даць ёй неабходныя веды мы павінны у зразумелай для яе беларускай мове. Для нас, камуністаў, няма панскіх і мужыцкіх моваў, як няма у нас паноў і мужы-

коў. Мы павінны заклікаць вясковую моладзь да супрацоўніцтва з намі. Пішэце нам усё, што вы думаеце, чаго вы хочаце, што разумеете і чаго не разумеете. „Маладняк“—гэта наша й ваша часопісь.

Сваім удзелам у сусьветнай барацьбе эксплёатуючага капіталу з эксплёатуемаю працаю вясковая моладзь Беларусі выявіла свой твар і свае погляды. Разам з пралетарскаю моладзьдзю гораду, яна пралівала кроў і пот за лепшую будучыню працоўных масаў. Разам пойдучь яны і далей, гэтыя вясновыя кветкі гораду і вёскі ў нашай працы і ў нашым змаганьні. За працу, вясковая моладзь! Плячо з плячом, рука з рукой, вёска і горад, рабочы і селянін!

У мабачкі.

М. ЧАРОТ.

Сьвінапас.

(Апавяданьне).

I.

ьвінапас дразнілі, а звалі Грышка.

— Сьвінапас, лаві нас! Сьвінапас, лаві нас!— гукалі на яго дзеці-сябрукі, калі завошта, нібудзь гневаліся.

Ня любіў Грышка гэтага прозьвішча, злаваўся-калі яго так абзывалі, і не адзін раз, за гэту абразу сьцябаў пугаўём па пераносіцы свайго ворага.

— Дурны ты,— казаў Грышку бацька,— ты-ж такі сапраўды свінапас, бо сьвіньні скарбовыя пасеш... Чаго-ж ты сярдуеш? Вось падрасьцеш крыху, пачнеш быдла пасьвіць, дык і перастануць сьвінапасам абываць...

Грышка ня мог дачакацца таго дня, калі ён зробіцца пастухом кароў...

Прайшло ня шмат часу, як раптам пан паклікаў Грышку да ганку пакояў, дзе піў вячэрнюю гарбату і сказаў яму, каб ішоў падпаскам да бацькі, каровы пасьці...

Сьвіньней-жа пасьвіць быў наняты другі хлапец.

Рад Грышка, ажно падсаквае, бягучы да хаты.

— І сьвінапасам ня буду і разам з бацькам каровы буду ганяць у поле—ўсё-ж лягчэй, чым аднаму за сьвіньнямі бегаць,—разважаў Грышка, атрымаўшы новую пасаду.

Грышку пятнанцаць гадоў... Хлопец—зух. Лапці сам пляце, аборы ўе... Нават дастаў ад панскага сына лемантар і чытаць літары наву-чыўся.

Але сьвінапасам не перастаюць клікаць...

Грышка да таго звыкся з гэтым нялюбым празваньнем, што часта забываў сваё ўласнае імя, а адклікаўся, калі яго абзывалі „сьвіна-пасам“.

Не дразніла яго сьвінапасам толькі адна дзяўчынка Гэлька, дачка лясніка, з якою ён разам пасьвіў каровы і вучыўся па адной кніжцы чытаць...

Грышку вельмі было прыемна праводзіць час з Гэлькаю...

Стары ляснік, бацька Гэлькі, вартуючы лес, часамі падыходзіў да пастухоў і жартуючы казаў:

— Ведаеш, Лявон, падабаецца мне твой Грышка, ці ня будзем мы сватамі?.. Гэлька мая так сама ня брыдка дзяўчына... Толькі вось адно дрэнна, прозьвішча брыдкае Грышка мае—сьвінапас!..

Грышка чырванее і з-пад лоба пазіраў на Гэльку... Гэлька чатыр-нанцаёхгадовая дзяўчынка моўчкі калупала пугаўшчам пясок.

Старыя бацькі рагаталі, любуючыся на сваіх дзяцей...

II.

Надыходзіў вечар...

Каровы спакойна пасьліся каля бору на іржэўніку...

Лявон канчаў падплятаць лапаць і дудзеў пад нос нейкую сум-ную песьню...

Грышка, які палез на хвою пароць белчына гняздо, вопрамяцьцю зваліўся на зямлю і чуць пераводзячы дух бег да бацькі...

— Тата, тата!—гукаў ён здалёку,—нейкі страшны чалавек у лесе ходзіць...

— Ты што гэта? Мазгі адбіў, кідаючыся з дрэва, ці вочы выпараў?.. Што ты плявузгаеш?.. Вось падганяй у гурт каровы, хутка да хаты гнаць час...

Грышка не пераставаў тлумачыць бацьку, каго ён убачыў, і гэ-так зацікавіў, што стары Лявон устаў, ускінуў на плечы вярэньку і падыбаў да лесу, каб упэўніцца самому, ці праўда, што там ёсьць хто-нібудзь...

Не прайшоў Лявон некалькі крокаў, як пабачыў, што нейкі чала-век выйшаў з-за дрэва і накіроўваўся да статку...

Лявон застанавіўся, сеў на камень... Каля яго спужаным зайцам прысеў Грышка.

Незнаёмы падышоў да іх...

Увесь абросшы валасамі, у парванай вопратцы, у дзіравых ботах, з загарэлымі рукамі...

— Добры дзень!—загаманіў першым незнаёмы.

— Дзень добры!—адказаў Лявон.—Куды гэта бог нясе?..

— Ня бог нясе, а сам нясуся... А куды?.. Вось гэта і я ня ведаю...

Гаварыў мэлёдычна-прыемным голасам незнаёмы і прысеў каля пастухоў.

— Відаць ня з нашых краёў,—казаў паважна Лявон, узіраючыся на рызманы незнаёмца,—пэўна здалёку?

— Я тутэйшы, хіба вы не спазналі?

Прайшло некалькі хвілін маўчанья.

Лявон паківаў галавою, абвёў вачыма з ног да галавы шмат разоў незнаёмага і сказаў:

— Першы раз спатыкаю цябе...

Незнаёмы ўсьміхнуўся.

Грышку гэтак зацікавіў незнаёмы чалавек, што ён, раззьявіўшы рот лавіў кожнае яго слова і ўсё што раз бліжэй да яго падсоўваўся...

— А ты чаго з лесу ад мяне ўцякаў?—зьярнуўся незнаёмы да Грышкі.

— Спужаўся вас, дык і ўцякаў,—адпаліў ня думаючы Грышка і перавёў свой погляд на бацьку.

Губы і твар незнаёмага пакрывіліся, лоб паморшчыўся...

Праз паўгадзіны незнаёмы закусваў з Лявонавай вярэнькі. Кавалак засохлага хлеба, абліты крынічнаю вадою, смачней булкі быў для зморанага голадам...

Грышка пабег да хвойкі, зьняў торбачку і прынёс кавалак сыру...

Падмацаваўшыся крыху, незнаёмы шчыра падзякаваў пастухоў і на разьвітаньне запытаў:

— Ці пан ваш зноў вярнуўся да хаты?

— Так, зьярнуўся толькі стары, а маладога няма,—адказаў Лявон,—пасья таго, як страслося такое няшчасьце, калі тут пачалі паліць маэнткі, ён недзе быў уцёкшы, а з прыходам палякаў—зноў прыехаў і пачаў панаваць, пачаў маэнтак адбудоўваць... Жывёлы накупіў шмат, бо тая, што была раней, памарнавалася ў часе завірухі... Нягодны наш пан, бадай на яго шыбельніца... Усіх парабкоў папраганяў, што калісь былі, шмат каго ў турму пасадзіў, за тое што з бальшавікамі каншатавалі... Вось мой Даніла так сама...

Пры гэтых словах Лявон пачаў выціраць сьлёзы рукавом сваёй сьвіткі. А Грышка пачаў моцна плакаць, успомніўшы старэйшага брата Данілу, якога пан пасадзіў у турму няма ведама за што...

— Ня плач, Лявон,—сказаў незнаёмы, абнімаючы пастуха...

Лявон і Грышка зьдзіўлена пазіралі...

— Адкуль ты імя маё ведаеш?

— Добра ведаю і тваё імя і твайго сына Данілу...

...Ён ужо ня ў турме, ён, як і я, вандруе па лесе, чакаючы лепшага часу... Што так здіўлена пазіраеце на мяне? Я так сама скарбовы парабак, толькі другога маэнтку, і разам з вашым Данілам быў засуджаны...

Лявон ад радасьці кінуўся незнаёмцу на шыю і пачаў яго цалаваць, як роднага сына. Грышка пазіраў на бацьку і на незнаёмага і ад радасьці ня мог прагаварыць слова...

У гэтую самую ноч Даніла разам з незнаёмым пабываў у бацькі ў гасьцях, прыказаўшы бацьку і Грышку, каб нікому не прагаварыліся, што ён жыве ў лесе разам са сваімі сябрамі...

III

— Неспакойны, дужа неспакойны наш лес,—гаманіў пан,—паклікаўшы да сябе лясніка,—няўжо ты ні разу нікога не спаткаў, вартуючы?

— Не, паночку, апрача вясковых мужыкоў, якія часамі прыезджаюць жэрдку ўкрасьці, нікога бачыць не давялося... У лесе ціха і супакойна.

— Ды ты звар'яцеў,—закрычаў ня яго пан,—мне добра вядсма, што тут цэлая банда жыве, абірае маёнткі, багатыя хутары і гэтым жывіцца... Ты чуў, дубовая твая галава, што мінулаі ночы пану Альхоўскаму сырабойню спалілі і хацелі аграбіць, але жаўнеры стаялі ў маёнтку, дык перашкодзілі?

Лясьнік маўчаў. Ён сам ведаў, што лес напоўнен незнаёмымі людзьмі—бягунамі, якія хаваліся ад польскай улады. Ведаў, што гэтыя людзі былі найзлосныя ворагі паноў, але не хацеў выказваць пану, бо яны яму аб гэтым сурова прыказалі.

— Глядзі мне,—паківаў пан пальцам на лясьнічага, адпускаючы яго дамоў,—няхай толькі здарыцца што-нібудзь з маім маёнткам, то табе першаму вастрогу не мінаваць... Які-ж ты лясьнічы, які ты вартаўнік, што ня ведаеш, хто жыве ў тваім лесе?.. Можна сам пакрываеш гнёзды гэтых прахвостаў?.. Пашоў з вачэй маіх.

Лясьнік хутка вышаў з пакояў, а пан стаў меркаваць, як бы акружыць лес і зрабіць аблаву...

Аб усіх арганізацыях больш за ўсіх ведаў падпасак Грышка. Ён штодня тайком сустракаўся з братам Данілам...

Кожны дзень раніцаю, альбо змокам Грышка адносіў у вызначанае месца вярэньку, альбо торбу, напоўненаю харчамі, і пасьпяваў аб тым-сім пагутарыць з братам.

Лявон толькі раз і меў магчымасьць пабачыць сына Данілу, а так ведаў пра яго жыцьцё па апавяданьню Грышкі.

Грышка мала таго, што насіў харчы у лес, быў так сама і живою сувяззю паміж патайнымі арганізацыямі лесу і арганізацыямі акружаючых вёсак.

Грышку ўсе давяралі, і ён ніколі ні ў чым не падкачаў, дармо што быў малы, і яго называлі сьвінапасам.

Грышка насіў у лес газеты, якія краў у панскіх пакоях, альбо якія яму перадавалі вясковыя хлопцы. Грышка гэтак захапіўся сваёю чыннасьцю, што часамі ночы цэлыя ня спаў, а абдумваў той ці іншы плян выпаўненьня даручанай яму работы.

Бацька і рад быў і дужа баяўся, каб дрэнным ня скончылася ўся гэта штука.

— Глядзі, сынку, глядзі, мілы, не пападзіся,—часта напамінаў яму бацька,—а то прапалі мы ўсе тагды...

Грышка ўсьмяхаўся, падб'ягаў да бацькі і шаптаў яму на вуха:

— Ня бойся, тата, ужо хутка скончыцца гэта блуканьне па лесе... Мне Даніла апавядаў, што чырвоныя войскі пачынаюць хутка прагнаць ад нас панскіх паслугачоў-жаўнераў...

Стары Лявон жагнаўся і цяжка ўздыхаў, ківаючы галавою.

А сьмеласьць і храбрасць Грышкі здавалася ня мае ніякіх межаў...

IV.

Была туманная летняя раніца. Ня можна было пазнаць, узышло сонца ці не.

Грышка, бягучы ў стадолу памагаць бацьку адвязаць каровы, убачыў, што каля ганку панскіх пакояў вялікая грамада польскіх жаўнераў з коньмі і аружжам...

Грышка ўвесь задрыжаў. Яму было вядома, што пан зьбіраецца зрабіць аблаву па ўсяму лесу, каб палавіць тых, хто яму перашкаджае супакойна жыць. Грышка дагадаўся, што грамада гэта якраз і прыехала на аблаву.

Чакаць ня можна было ні адной хвіліны.

— Тата,—шаптаў спужаным голасам Грышка на вуха Лявону,—ты адзін сёння гані каровы на рانیцу, а я павінен зараз-жа бегчы ў лес... Я хачу папярэдзіць хлопцаў, што пан напраўляе на іх жаўнераў...

Лявон памкнуўся нешта казаць, але каля яго ужо ня было Грышкі.

Грышка пераскочыў цераз плот у сад, пасыля папоўз між кустоў парэчак і агрэсту аж у канец саду, дзе ўжо пачынаўся лес.

У лесе Грышка адчуваў сябе крыху вальней.

Ён увесь час бег бягом, што хвіліну азіраючыся, каб за ім ніхто ня гнаўся і не сачыў, куды і якой сьцежкаю ён імчыцца...

Каб зацёрці след, які заставаўся на расе, Грышка некалькі разоў абягаў наўкола аднаго дрэва, кідаўся бегчы назад, бегаў у лукаткі, альбо лажыўся на бок і каціўся праз некалькі крокаў...

У самым гушчары, ва ўмоўленым месцы для спатканьняў, Грышка залажыў два пальцы ў рот і засьвістаў...

Трэск пераломанай недалёка палкі быў адказам.

Грышка абрадаваўся, што так хутка адшукаў.

Між мокрых кустоў арэшніку паказалася сонная постаць Данілы. Грышка кінуўся да яго і расказаў, што іх зьбіраюцца лавіць.

— Ідзі за мною,—сказаў Даніла, трымаючыся зусім супакойна...

На невялічкай палянцы, аброслай з усіх бакоў густым арэшнікам, стаялі і ляжалі людзі, усе падобныя адзін да другога...

Грышку ня было страшна... Яму было цікава ўбачыць тых сьмелых хлопцаў, якія вялі барацьбу з панамі, якія паўцякалі з вастрагаў і жылі ў лесе.

— Нам пагражае небясьпека,—сказаў ня зусім трывожным голасам Даніла,—сёння нас акружаць польскія жаўнеры... Нам трэба зараз-жа перабрацца з гэтага лесу ў больш густы і прастарнейшы лес князя Радзівіла... У Вараб'ёўскія пушчы, куды адправіліся дзеве першыя нашы арганізацыі... У адну хвіліну сабрацца ў дарогу!..

Усе усахпіліся і першым чынам аглядзелі аружжа.

Праз пяць-дзесяць хвілін атрад паўстанцаў, чалавек сорак, быў у поўным баявым парадку...

— А што з запасным аружжам? Ня кідаць жа яго гніць у зямлі?—загаварыў адзін з паўстанцаў.

— Гэта я ўладжу,—адказаў Даніла,—Грышка будзе ведаць, дзе яно захавана, і перадасьць аб гэтым вясковым хлопцам, якім таксама хутка прыдзецца жыць, як і нам... у лесе.

Грамада паўстанцаў акружыла Грышку, і усе хвалілі яго за храбрасьць.

— Ты, сьвінапас, маладзец! Твая адвага зробіць цябе вялікім чалавекам,—казаў стары паўстанец, гладзячы Грышку па плячы.

Увесь мокры, з абдзёртымі да крыві босымі нагамі Грышка стаяў і весела пазіраў на свайго брата Данілу. За слова „сьвінапас“, ён ня крыўдзіўся, бо яно стала цяпер падпольнаю клічкаю для Грышкі. Нават часта перадаючы пісьменны данос той ці іншай патаемнай паўстанцкай арганізацыі, Грышка ўнізе допісу выводзіў нязграбнымі кручкамі сваё новае прозьвішча: „Сьвінапас“.

— У дарогу, хлопцы,—скамандаваў Даніла,—які быў старшым арганізацыі,—і ты за намі, Грышка, прайдзі некалькі крокаў, а пасля вернешся.

— Я хачу заўсёды быць з вамі,—звярнуўся Грышка да брата.

— Не, ты тут больш карысным будзеш...

У гэты час далёка, на краю леса пачуўся выстрал, які моцнаю рэхаю пакаціўся па ўсяму лесу...

Паўстанцы разсыпаліся па кустох і прыбавілі кроку...

Даніла пашоў шпарчэй, а за ім Грышка...

— Вось, бачыш,—сказаў Даніла,—бураю выламана хвоя. Пад вываратнем барсукова нара... У гэтай нары, якая зверху здаецца маленькай дзюрэчкай, ляжыць шмат аружжа, бомбаў і дынаміту... Сам ты нічога не чапай, бо ня ведаеш, як абыходзіцца з ім, і можаш пакалечыцца... Ты аб гэтым перадай Андрэю, з якім увесь час ты быў у сувязі... А мы пашлі... Нас ня зловяць...

За апошнімі словамі Даніла моцна пацалаваў свайго брата Грышку і скрыўся ў гушчары...

Грышка хацеў заплакаць, але апомніўся, што яму зараз-жа трэба пакінуць гэта месца і выбрацца няпрыкметна з лесу да бацькі, які ўжо даўно іграў на трубу, даючы ведаць, куды павінен пакіроўвацца Грышка...

Сонца паднялося вышэй, і туман знікаў. У лесе было сыра і хладна...

Грышка, тулячыся за дрэвы і кусты, прабіраўся да бацькі... Яго ахоплівала нейкая незразумелая палахлівасць...

Стук дзятла па гнілому дрэву яму здаваўся выстралам жаўнера, які нібы-то крадзеца ўсьлед за ім...

V.

Лес з трох бакоў быў акружан жаўнерамі...

Заставалася чацьвёртая старана, дзе лес прымыкаў да абшараў балот, зарослых густымі кустамі лазы. А за балотамі, якія цягнуліся ўшыркі вярсты тры, пачыналіся непраходныя лясы князя Радзівіла. Туды грамада паўстанцаў і пакіравалася.

Грышка дабраўся да самага краю леса. Ён ужо бачыў раз'яжджачых на конях з белымі арламі польскіх жаўнераў, чуў мала зразумелыя для яго выкрыкі камандзіраў.

Раптам Грышка пачуў за плячамі трэск сухога гальля. Ён аглянуўся і ўбачыў, што за ім крадзецца жаўнер...

Сэрца моцна застукала ў маладога барацьбіта.

Грышка, доўга ня думаўшы, павярнуў хутка ўправа, а затым—што было сілы—папёр назад у лес.

— Стой, пся крэў! Страляю!..

І водгалас выстралу пакаціўся па лясному гушчару...

Грышка не азіраючыся стралою імчаўся, сам ня ведаючы куды... Урэшце ён папаў на сьцежку, якая вяла да хаты лясніка.

У галаве мігнула думка бегчы да лясніка...

За некалькі крокаў да лясніковай хаты Грышка ўбачыў на дварэ Гэльку... Дзяўчынка, якая гэтак падабалася Грышку, нібы паддала яму сьмеласьці. Ён стаў, азірнуўся ва ўсе бакі, пільна прыслушаўся і пабег на двор лясніка.

— Мне трэба ў вас схавацца, — загаварыў Грышка да Гэлькі, — за мною гоняцца польскія жаўнеры і, калі зловяць, то будзе вельмі дрэнна.

Гэлька спалохалася і ня ведала, што рабіць.

— Таты няма дома, пашоў на абход... Я адна... Я ня ведаю, куды лепш...

Грышка акінаў вокам і застанавіўся на складзеных у кастры дровах...

— У хату я не пайду. Там знойдуць... Я лепш залезу між двух кастроў дроў, а ты аблажы з бакоў мяне паленьнямі, каб не маглі ўбачыць...

Так і зрабілі...

Грышка прасядзеў у дровах больш гадзіны, раздумваючы, што рабіць, куды пайсьці.

Гэлька прынесла яму хлеба і скварку сала. Грышка зьеў.

Сонца пачало прыпякаць. Грышку гэтак зрабілася прыемна пасьяў ўсей сёняшняй беганіны, што ён пачаў драмаць... Але страляніна, якая чулася ўсё бліжэй і бліжэй, не давала яму заснуць, а пачынала, што раз то больш непакоіць.

Чуе Грышка, што нехта ўзыходзіць на двор. Прылег шчыльней да зямлі і ўсыцянуў на сябе палена дроў...

Прыслухоўваецца...

Лясьнік божыцца і моліцца, што ён нікога не хавае, што нават да яго ні адна душа чалавечая не заглядае ў гэтым гушчары...

Жаўнеры лаюцца апошнімі словамі, пагражаюць бізуном і стрэльбаю, каб ён выказаў, дзе знаходзіцца гняздо паўстанцаў.

Лясьнік плача...

Гэлька так сама плача і нічога не адказвае на запытаньні жаўнераў...

Грышку стала страшна, як ніколі. Ён ляжыць і не шавеліцца.

Ажно чуе—нешта ўзьбіраецца на дровы.

У Грышкі пот пачаў выступаць на твары. Ён заплюшчыў вочы і баіцца пазіраць у гору.

Пасья асьмеліўся і зірнуў... Морда лясьніковага сабакі Лыскі тарчала між дроў і пазірала на яго.

Лыска забрахаў...

— Знойдуць!—успеў толькі падумаць Грышка, як да дроў падбег жаўнер...

Лыска пазіраў з кастра ўніз і гаўкаў.

— Вылазь, псякрэў!—крычаў жаўнер.—Вылазь, а то штыком па роць буду... Застрэлю, шэльма! Вылазь!..

Галава Грышкі высунулася з дроў.

Гэлька загаласіла мацней...

Калі жаўнер узяў Грышку за сьвітку і веў к варотам, дзе стаяў лясьнік і яшчэ некалькі жаўнераў, Лыска падскочыў да Грышкі, пачаў лашчыцца і лізаць яму рукі. Гэлька са злосьці схапіла палку і з усей сілы апіразала сабаку.

Жаўнеры рагаталі.

— Гэта Грышка, сын пастуха з гэтага самага маёнтку, ён прыходзіць гуляць да маея дачкі... Ён дзіця, ну, і залез у дровы, як пачуў страляніну...

Але ў гэты час на двор прыбег жаўнер, які гнаўся за Грышкам.

Ён спазнаўшы хлопца, загадаў звязаць і адправіць да пастарунку.

Да пастарунку загадалі ісьці лясьніку і яго маленькай дачушцы Гэльцы...

Грышку павёў жаўнер асобна. Па дарозе Грышка не адказаў ні на адно запытаньне.

Жаўнер некалькі разоў сьцябануў яго ня моцна бізуном...

Грышка толькі войкаў, але не ўраніў ні аднэй сьлязінкі...

А ў гэты самы час бацька Грышкі Лявон, загнаўшы каровы ў бярэзьнік, вышаў да крыжа, які стаяў пры дарозе пры ўваходзе ў лес, схіліўся на калені і гораचा маліўся, просячы бога ратаваць яго сыноў ад паганых рук азьвярэлых панскіх паслугачоў... Потам і сьлязьмі быў абліты яго паморшчаны твар.

Надыходзіла поўдня. Час быў гнаць каровы на вадапой...

А Грышка так і не зьявіўся на кліч трубы.

Чорныя думкі не давалі Лявону супакою.

VI.

Цэлы дзень па лесе разлягалася страляніна і сьвіст. Коньніца і пяхота драгавала удоўж і папярком тья мясьціны лесу, дзе можна было праехаць ці прайсьці. Але нікога не злавілі, толькі напалі на сьвежы сьлед, які паказваў, што грамада прашла ў пушчу радзівілаўскіх лясоў...

Паручнік, кіраўнік усей аблавы, прыказаў трубіць збор...

Калі Грышку прывялі да пастарунку было ўжо далёка за паўдня...

Грышку ажно скаланула ўсяго, калі ён спаткаў там свайго бацьку і лясьніка... Было яшчэ шмат незнаёмых Грышку людзей. На вачах усіх заарыштованых былі буйныя сьлёзы. Гэлькі тут ня было.

— Вас білі?—было ў Грышкі першым словам да бацькі, калі толькі яго ўпіхнулі добрым штурхачом ззаду ў грамаду заарыштованых...

Лявон і лясьнік кінулі галоўмі заместа адказу і паказалі, што ня могуць сядзець... У Лявона быў глыбокі, акрываўлены шрам на твары — сьлед жандарскага бізуна...

Страшна стала Грышку.

Яго яшчэ не дапрашвалі ў пастарунку, і Грышка быў пэвен, што бізун ня міне і яго плячэй, як пачнецца дапрос...

Невядома з якой прычыны, а Грышку не дапрашвалі да вечара.

Грышка ўвесь час хадзіў па вузкім пакойчыку і пазіраў у вакно...

У галаве яго раілася адна думка,—уцячы. Але на падворку каля самага вакна пахаджаў са стрэльбаю жаўнер,—разьбіць вакно і ўцячы ня было як...

У гадзіне двананцатай ночы за дзьвярыма пачуліся крокі і ляск аружжа.

Дзьверы крыху адчыніліся...

— Хто ест тутай хлопак, Грышка, ідзь да полкуўніка!

Грышка драмаў на лаўцы пад вакном.

Ён усхапіўся, абвёў усіх нейкім незразумелым поглядам і, заместа таго, каб ісьці да дзьвярэй гэтак рынуўся ў вакно, што толькі пачуўся звон шкла ды выкрыкі знянацку перапуджаных арыштованых, якія драмалі на падлозе...

На дварэ чутна была страляніна, крыкі жаўнераў, але Грышка нічога ня чуў... Ён бяз памяці бег, сам ня ведаючы куды. Ды яму ўсё роўна было, абы толькі ўцячы ад бізуна ды шомпала...

Апамятаваўся Грышка толькі тагды, калі яму стала холадна. Ён праснуўся і ўбачыў, што ляжыць у высохай канаве, вёрст за пяць ад маёнтку, у якім знаходзіўся пастарунак...

Грышка азірнуўся—наўкола нікога ня было. Ён пачаў абмываць кроў на твары, на руках і нагах, прыпамінаючы, як усё было...

Сонца ўзьнімалася з-за лесу і цяпло праменяў праганяла холад туманнай раніцы.

Увесь дзень Грышка праляжаў галодны ў канаве, не паказваючыся, каб хто не пабачыў яго.

Як толькі сьціямнела, Грышка пачаў прабірацца ў вёску да Андрэя, каб аб усім расказаць яму і хоць трохі прагнаць голад...

Андрэя дома ня было... Яго старая матуля, аблітая сьлязьмі, спужалася, калі пабачыла Грышку, бо ў вёсцы днём пранеслася чутка, што Грышку сьвінапаса застрэлілі, калі ўцякаў з пастарунку...

Крыху супакоіўшыся, старая разказала Грышку, што Андрэй уцёк мінулай ночы ў лес і што палавіна маладых хлапцоў з вёскі паўцякалі, каб не папасьці ў лапы польскіх жандармаў...

Грышка павесялеў. Ён быў рад, што не адзін будзе вандраваць па лесе...

Пападвечоркаваўшы, захапіўшы з сабою кусок сала і баханку хлеба, Грышка пакіраваўся ў лес, які яму быў вельмі вядомы, як падпаску, дзе прыходзілася пасьвіць каровы і страцацца з Гэлькаю... Непакоела яго толькі думка аб бацьку, якога ён пакінуў у пастарунку.

А ноч была цёмная... Узняўся вецер, хмары пачыналі пакрываць неба...

Па ўсяму было відаць, што распачнецца страшэнная бура...

Лес шумеў... Дрэвы хіліліся да самай зямлі, нібы нізкім паклонам віталі Грышку сьвінапаса, які ішоў хаватца ад злых ворагаў...

На другі дзень адзінокага блуканьня па лесе Грышка напаткаў грамаду вясковых хлапцоў... Воплескамі і радаснымі крыкамі спаткалі хлопцы Грышку, ведаючы яго старыя заслугі, як спрытнага падпольніка.

З гэтага дня распачалося новае жыцьцё Грышкі сьвінапаса...

Жыцьцё упартай барацьбы за праўду...

(Працяг будзе).

М. Чарот.

Сьцеражыцеся

Гучным сьпевам будзяцца ваколіцы...
 Маладсга сьмеху плешча вал...
 Грамада вясёлых камсамольцаў
 Правіць свой бурлівы карнавал.

* * *

Сьцеражыцеся паны, ксяндзы і рабіны!
 Ваша неба аблажылі хмары...
 Маладняк, мазоліста-нязграбны,
 Вам зламаць няўрокам можа карак.

* * *

Хіба-ж можна вашай раці цёмнай,
 Згуртаванай крыўдамі-абманамі,
 Устаяць прад гэтым дружным гоманам,
 Перад сьмелай радасьцю паўстанья?

* * *

Сьцеражыцеся, разбэшчаныя Керзоны!
 Дружны сьпеў юнацкае грамады
 Глыніцё вы глоткай перарэзанай
 Перад грозным тварам барыкадаў.

* * *

Гандляры, паны яснавяльможныя!
 Вам не задушыць юнацкай волі...
 Бурным выбухам прапону пераможам мы,
 Мы, сыны вясёлай Камсамолі.

* * *

Хай шыпяць гадзюкі падкалодныя —
 Керзоны, паны, ксяндзы і рабіны..
 Ім ня кіне нават костачкі абглоданай
 Маладняк мазоліста-нязграбны.

* * *

Самі зробім — самі скарыстаем мы.
 Ні граша пузатым не дамо..
 Мы пакінем бога, Хрыста ім,
 А сабе — бунтоўны Камсамол.

* * *

Усьміхаюцца вясёлыя ваколіцы..
 Разьліваецца па тварах сьмелы сьвет:
 Карнаваліць разам з камсамольцамі
 Сонечны райённы камітэт.

А. Жуоар

Камсамольская нота.

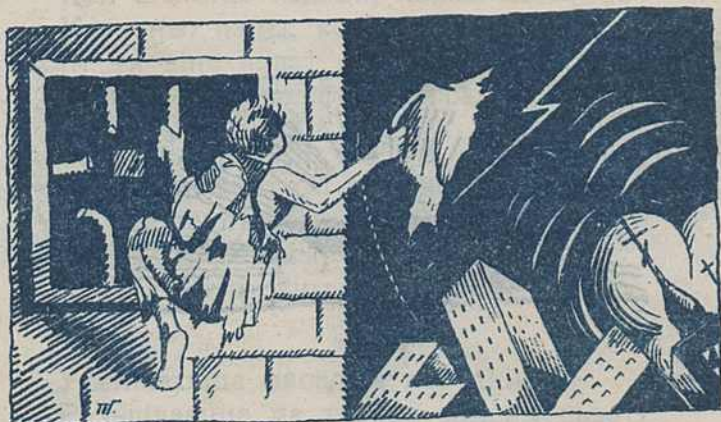
Той Ньюпор, што ў небе часта так грахоча,
Што вядзе грымучы з сінявою говар—
Гэта толькі першы наш пасол рабочы
З камсамольскай нотай к сонечным прасторам.

Нота наша кажа: „Сонца, мы прымусім,
Мы цябе прымусім печы нам паліць.
Наша воля—крэмень, наша сіла—самі мы...
Ў сто мільёнаў ухнем—пойдзеш нам служыць!

Ведай сябар сонца—узрасце сіла,
Што агорне песьняй сіні небазвод,
Фабрыку збудуе з сонечнае сіні—
Сіле тэй сягонья—васемнаццаць год!“

Анатолі Волета.

Я чую кліч...

Я чую, як плюскочуць Нёманавы хвалі;
 Я чую яго гулкі, неўгамонны кліч.
 Я чую яго кліч, бы звон бадзёры сталі,—
 Кліч Захаду,—паўстань! Палае Волі Зьніч!

Паўстань!—яму шапоча луг зялёны—ўлетку;
 Паўстань, народ!—плыве звон стромкае сасны;
 Паўстань!—гудзіць акорд, калыша ён палеткі;
 Паўстань, стыхія працы! Сустрэнь жыццё Вясны!..

Даволі сьлёз крываваых! Жыццё дай арлянтам!..
 Узварушы ты хмары... Разгані туман...
 Загляне Сонца—Волі ў вокны тваёй хаты.
 Над сваёю працай будзеш сам ты пан.

І Беларусі дзеці больш ня будуць ценьмі...
 Беластоку, Вільні—лір, цымбалаў звон
 Паплыве магутным гімам вызвалення...
 Сьлед мінулай паншчыны, будзе толькі сон!..

Андр. Александровіч.

„Ой, ды не звані крыніца...“

Ня жук папоўз, ня жучок па лазе,—
то ў полі, полі хлопчык на вазе.

Хлопчык, хлопчык мой маленькі,
што цябе ў самоце кінуў?—

— Но, мой конік, но, вараненькі,
забарануем дзесяціну.

Адгукніся, хлопчык мой маленечкі,
дзе твой бацька, дзе твой тата маладзёначкі?

— Ой, ды не звані, крыніца, па каменні:
мой татуля праз паноў загінуў.

— Но, мой конік, но, вараненькі,
забарануем дзесяціну.

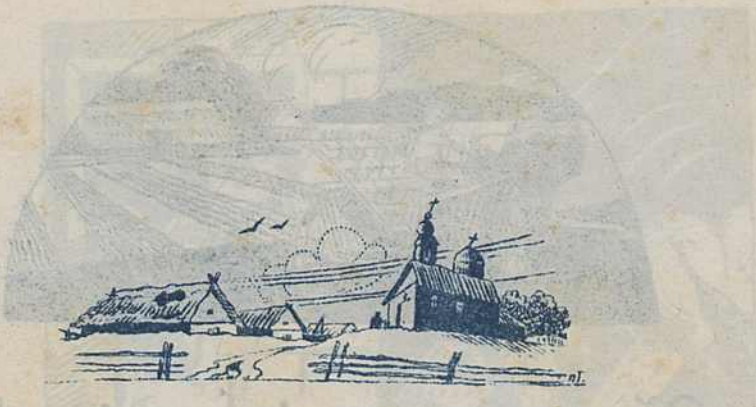
Ой, ды ты звані, крыніца, па каменні,
пад'ядай, крыніца, панскія карэнні.

— Гэй, заплацім пану мы за сьлёзы,
гэй, за дзеда, за бацьку, за сына!

— Но, мой конік, но, вараненькі,
зазелянее дзесяціна.

Л. Штэр.

У глушы.

— Ры-р-рып-хрып. Рр-рып-хрып.

Гэта выводзяць лірніцкі сьпеў нямазанья сялянскія калёсы.

Камсамалец Грышка, седзячы на возе, муштруе свае вушы, каб не кародзіл'ся ад дзікага рыпаньня калёс.

Фурман, селянін, гадоў пад шэсьцьдзесят, у парванай салдацкай шынэлі, падпярэзанай саматканным поясам, трымае ў руках лейцы і шчыра цмокае каню. Цмокае смачна, нібы смокча кавалак цукру.

Селянін увесь пранікнут увагай да свайго коніка. Ні на хвіліну не спускае з калматай закарузлай жывёліны свае выцьвіўшыя сьлязьлівыя вочы.

То сукаватым пугаўём збрую падыеме ўверх; то на конскія капыты кіне гаспадарчы ўзрок; то выскача спрытна з калёс, каб аброць паправіць і пры гэтым яшчэ ўсуне каравую руку пад хамут—памацаць ці скацінка не спацела.

Ні на хвіліну селянін не перастае гутарыць зсваёй «воўкарэзінай.»

Нуканьні і тпруканьні,—пераблытанья з сьмешнымі лаянкамі,—сыпяцца, як буйны гарох, з вуснаў гаспадара.

Мощна любіць селянін свайго неразлучнага друга-коніка...

Спачатку стары ніякай увагі не зварочвае на Грышку. Але, ад'ехаўшы некалькі вёрст, пачынае гутарку, ў якой зноў жа адна толькі гаспадарчая руплівасць аб сваім »самалёце» — кані і калёсах:

— Жартачкі, фунт мазі каштуе пятнаццаць мільёнаў. Не набярэцца грошаў. Як толькі грыбы паказваюцца ў нас, я імі калёсы шмарую. Казылякі і маслянкі ня горш вашай мазі гарадзкой.

Пры гэтым селянін надзвычайна выразна натую апошнія словы. Гэтым ён хоча збавіць фанабэрыі ў Грышкі. Ён глядзіць на Грышку, як на фабрыканта мазі, якога ён, вясковы гаспадар, зьбівае з ног сваімі грыбамі.

Селянін адным вокам касурыцца на Грышку.

— Дык ты едзеш, хлопча, ў нашу вёску—ў Сьвяты Камень, значыцца?

— Але, дзядзька, еду ў вашу вёску. Там у мяне сябар ёсьць—Антось Ліпчонак.

— Гэта той Ліпчонак, што бадзяўся па Расеі некалькі гадоў і на тым тыдні да хаты вярнуўся?

— Той самы,—пацьвярдзіў Грышка.

— Ага. Вось яно што!—сьпявучым галаском зацягнуў селянін. Дык і ты з тэй хэўры, што і Ліпчонак. І ты лаеш бацюшку і хочаш, каб нейкія хаты-чытальні паадчыняць па вёсках. Да антыхрыста Антона едзеш. А-г-г-га! Вось нечысьць...

«Нячыстай сілы» селянін пабойваецца. Аб ёй усё жыцьцё бубняць яму ў вушы папы. Шмат грошаў, збожжа, сала і палатна каштуе яму вера ў забабончы. А раз дорага плаціш, дык хочаш-ня-хочаш, а вер.

Лепшага аргумэнту стары селянін ня мае ў сваёй веры, як толькі тое, што яна яму дорага каштуе.

Селянін паглядае на камсамольца так пэдазрона, нібы бачыць ў яго рогі на ілбе і закручаны хвост з-заду.

«Мейца, сына і сьвятога духа, аман!»—бармоча ён набожна.

Пасьля такіх абараніцельных слоў ён супакойваецца і лагадней пазірае на камсамольца.

Грышка маўчыць. Глядзіць ў даль дарогі.

Едуць ўжо некалькі гадзін.

— Абапал камяністай дарогі пераліваюцца ў розныя колеры палосы сялянскіх шнуроў. Хаткі выглядаюць вялізарнымі гнёздамі, а дрэвы і гайкі на далёкіх узгорках ва яць да сябе ў цянёк...

Сонца пячэ ў твар, у плечы.
 І неяк усё гарадзкое, шумлае; сходы, лекцыі і рознага гатунку праца адплывае ад Грышкі ў даль, як даўно мінулае, як лёгкі ўспаміні.

Камсамольская бадзёрасць і задор забаяківаюцца ў калысцы глухой беларускай дарогі паміж старадаўнымі дуплаватымі дубамі...

Ад маруднай язды на Грышку нападае дрымота. Не памагаюць і камсамольскія вясёлыя частушкі, якімі ён сябе падбадрывае час-ад часу.

З кожнай вярстой, з кожнай мільлю цяжар адзіноты і нудзгі расьце ў яго пачуццях. А калі позна вечарам ён прыехаў у вёску Сьвяты-Камень, — яму здавалася, што прыехаў у нейкае зачарованае месца сталетняга мінулага...

Вёска Сьвяты-Камень сваімі разваленымі старымі хаткамі, абросшай мохам капліцай, старасьвецкай сялянскай вопраткай, старадаўняй заўныўнай песьняй малявала застыўшы кут крывічоў тых часоў, калі яшчэ маліліся пню, або каменю.

* * *

Антон Ліпчонак вельмі абрадаваўся прыезду таварыша з горада. Ён з ім, моцна сябраваўся ў Менску ў працягу трох гадоў.

Успамінаюць разам Камсамольскую вуліцу, сходы, газеты, карнавалы, муштры і ўсё тое цікавае і вясёлае, што ўжо ўвайшло ў бытавыя рысы камсамольца.

Усё гэта тут, у глушы, здаецца ім, знаходзіцца нейдзе на Марсе, а не за якія семдзесят вёрст адгэтуль.

— Няма тут з кім працаваць, — скардзіцца Ліпчонак, — няма ніводнага грамаднага чалавека. Вёска агарнута цьмою, і я за два тыдні нічога не пасьпеў зрабіць, апроча толькі таго, што мяне называюць „антыхрыстам“.

— Да селяніна трэба падступіцца з антырэлігійнай прапагандай вельмі асьцярожна і далікатна. Ты, Антось, сваёй гарачнасьцю тут, мабыць, шмат папсаваў, — прабіраў Грышка свайго сябру.

У вечары камсамольцы з цэлай грамадой вясковых выбіраюцца на начлег.

Пахучым сокам апырскана летняя ноч. Аксамітным вэльмам у залатых незбулках выглядае зорчнае неба.

Вогнішча начлежнікаў красуецца на пясчым узгорку над абрывістым берагам рэчкі, адбіваючы ў вадзе свае чырвоныя драканоўскія языкі.

Над застыўшай люстрай валы ціха лунаюць дзікія качкі;

кідаюцца, як аграмадныя клэцкі ў шопатны аір. Над галовамі начлежнікаў торхаюцца кажаны: Калі-не-калі крадзецца з лесу стогн-сьмех савы...

Водаль на другім беразе рэчкі вызначаюцца цені вяско-вых будынкаў. Яны напамінаюць вялікую грамаду чорных фігур папоў і шаптуноў.

Начлежнікі сьпяць пад цёплымі кажухамі. Заснуў і Антон Ліпчонак. Ня сьпіць толькі Грышка, які з няпрывычкі ня можа заснуць. Таксама ня сьпіць адзін высокі селянін, гадоў пад сорак.

Селянін кідае сухія галіны на вогнішча і памалу, ўважліва пераварачвае абсмаленным кіём бульбу, якая пячэцца ў гарачым прыску.

Водблеск агня разьлівае розныя колеры на воскава-бледны твар селяніна. Апушчаныя ў ніз пакітайску вусы вызначаюцца на яго твары, як пара чорных стужак. Упаўшыя карыя вочы праз меру блішчаць вялікімі зрэнкамі. У іх захаваны шматгадовы таемны здзіў старой пушчы і іранічная ўсьмешка над усім новым.

Як старадаўны жрэц пры набажэнстве перад богам-агнём, выглядае селянін.

Недалёка шушукаецца на розныя лады лес.

Працягла і сумна завылі ваўкі з далёкай пасекі і хутка змоўклі.

Селянін пачаў пільна прыслухоўвацца.

— Зноў ваўкалакi, — бурчыць ён з пад чорных вусоў, — зноў...

— Якія ваўкалакi, што ты? — запытаецца Грышка.

— Каб я здох, калі гэта няпраўда, — прысягнуўся селянін. — Іх шмат у нашай ваколіцы.

Яго голас грубы, надтрэснут і хрыплы, як стары звон. Яго арыгінальная кляцтва вельмі пасуе з дэкарацыяй беларускай летняй ночы.

— Няпраўда! — засьмяяўся Грышка.

— Ты ня верыш?! эх, малакасос! — Селянін мерыць Грышку з ног да галавы кпілівымі вачыма. Іранічная ўсьмешка не выходзіць з яго твару.

Ды ня толькі ваўкалакi, але і дамавікі водзяцца ў нас. У селяніна ў вачох — страх.

— Вунь, што ноч у маладой ўдавы Аўгіньні дамавік хату суздром пераварачвае. А ў нашай капліцы старыя абразы золатам зноў заблішчэлі. Каб я здох, калі гэта няпраўда! Народ валіць да ўдавы Аўгіньні з усёй ваколіцы і дзівіцца на чуд. А сьвяты камень бачыў?

Селянін строга паказвае рукой у бок капліцы.
— Каб я здох, калі гэта няпраўда! Даўным-даўно, як людзі яшчэ не былі такімі грэшнымі, як цяпер, сьвятая Марыя вандравала па нашых палёх. Усюды засталіся яе сьляды. У нашай вёсцы яна таксама была. На вялікім камені каля крыніцы, — вунь там, (селянін паказвае ў бок капліцы) засталіся сьляды яе босых ног. Там яна калісьці стаяла. Каб я здох, калі гэта няпраўда!

Селянін гаворыць з такой пэўнасьцю, што Грышка павінен маўчаць. Ніякія довады яго не памогуць. Селянін на мінутку змаўкае, пераварачывае бульбу кіём, каб лепей пяклася.

У вёсцы пераклікаюцца голасна пеўні. Коні на лузе храпяць бразгаючы жалезнымі пугамі. Прыдушаным голасам брэша на блізкім гумне сабака. Ў рэчцы вадзянікі люлькі кураць, пускаюць дым у гару. Гэта туман.

— Дык ты ня верыш? эх!

Селянін махнуў рукой.

— Сьвяты камень ведаюць усе ваколільныя вёскі. Дзеля яго і вёска наша завецца „Сьвяты Камень“. Пры камені пастаянна б'е крыніца сьвятой вады. Вада памагае ад розных хвароб: сьляпы вочы вымые—відушчым зробіцца. Кульгавы нагу вытрэ крынічнай вадой—нага выздаравее. Хворы на п'ецца гэтай вады—здоровым робіцца. Гэта, хлопец, усім вядома!

Вынырнуў з пад сівой хмары чырвоны месяц. Ен аблівае фосфарным сьветам усё навакол. Капліца выдзяляецца вельмі ярка, як постаць чорнага забабону.

— Вун, бачыш,—там сьвяты камень, якраз заўтра кірмаш пры ім. Людзі прыяжджаюць з усей ваколіцы лячыцца. Прыносяць шмат ахвяр палатном, салом, збожжам і грашмі. Цэлы дзень ідзе тут гандаль.

— І самагонку п'юць? запытаўся Грышка.

— Чаму-ж ня выпіць. У нас бацюшка п'е. Ну, дык што. З радасьці чаму ня выпіць? Бацюшка жыве гэтымі ахвярамі цэлы год.

Грышка захіхікаў.

— Ты ня сьмейся, малакасос, каб я здох, калі гэта няпраўда!

— Гэта праўда, што папу ад вашай дурнаты добрае жыцьцё.

Селянін злосна бліснуў вачыма на Грышку. Вусы яго закраталіся.

— Заўсёды перад кірмашам што-год у чэсьць маці Марыі бывае яшчэ адзін цуд: за год сьвятыя сьляды абраста-

юць мохам. А ў ноч перад кірмашом зьяўляецца ў белых вопратках матка боска, стаіць з поўгадзіны на камені, і сьляды робяцца чысьцюсенькія, сьвятусенькія. Усе нашыя бачылі. Каб я здох, калі гэта няпраўда! Толькі баяцца нечага блізка падыходзіць.

Вогнішча пачало тлець. Ноч зрабілася вельмі сьветлай пасья поўначы. Надзвычайнай пахучасьцю аддавала празрыстае паветра, затуленае месячнай павуцінай.

Зрабілася надзвычайна ціха.

Грышка так-сяк сагрэўся пад сялянскім кажухом і пачаў драмаць.

Селянін змоўк. Перакідвае з рукі ў руку гарачую бульбу.

Раптам бульба выпадае з яго рук. Яны ў яго павісьлі, як чужыя, і ён пачынае пільна углядацца ў старану каплічкі—ў старану „сьвятога каменя“.

З боку цёмнай грамадзіны капліцы падсоўваецца белая здань. Ціха ідзе гэта таемная фігура, як бы плыве. Пры мейсцы, дзе знаходзіцца „сьвяты камень“, здань грыпынілася.

— О, маці божа!.. вось яна! — стогне селянін і кідаецца на калені.

Грышка ўскочыў на ногі і давай азірацца. Угледзіўшы белую здань, ён падбег да кладкі, ціха прабраўся на другі бераг рэчкі і асьцярожна туляючыся каля платоў ідзе к белай здані...

Чым бліжэй ён падыходзіць да капліцы, тым ясьней вызначаецца кабечая фігура ў белым.

Сэрца Грышкі калоціцца моцна.

— Хто тут ладзіць такія фокусы?

Ён падыходзіць зусім блізка. Кабета сядзіць на „сьвятым камені“, нажом скрыбае «сьляды божай маці».

Кабета так занята работай, што і не агледзілася, як Грышка яе цапнуў за руку.

Нож вываліўся з яе рук, і яна са сполаху крыкнула.

Хутка напоўнілася шумам уся вёска. Людзі з усіх хат беглі, як на пажар.

Грышка вёў сярод вуліцы за руку плачучую ўдаву Аўгінью, якая прысягалася, што яна не вінавата.

Гэта поп яе навучаў рабіць цуды ў сваёй хаце ды ачышчаць перад кірмашом „сьвчтыя сьляды“ на камені.

Назаўтра сяляне склікалі сход. Забралі капліцу пад хату-чытальню, а ўдаву з папом арыштавалі і адправілі ў воліспалком.

Зьмітронк Бядуля.

В я с н а.

...Зіє сонця дзіўным бляскам, Зямля абмыўшыся, сырая
 З гарой гамоняць раўчукі, Заве і вабіць да сябе
 І як прыгожа, як нябесна Свайго знаёмага ратая,
 Ля шумнай вольнае ракі! Каб рыхтаваць яе к сяўбе.

Няволі путы раскаваны...

Паўстаньнем помстаю за зьдзек...

І сьмела вышаў ў сьвет загнаны,

Цяпер свабодны чалавек.

А. Якімовіч.

Летні вечар.

Летні вечар...

Растрасае вільгаць з рэчкі

Злыдзень вецер.

О, як ціха!

Як таемна у прасторы!

Толькі лазіць месяц голы,

Андарак спусьціўшы к долу...

* * *

Лес яловы

Галаву палощча ў сіні;

Разьдзіраюць ночку совы.

Лог шырокі

Хвост куззеліць сівы,

Сонца змрокі

Б'е на раны

І зьмятае колер сіні

Памялом чырвонай рані.

Яэт Пушча.

КСМ на дэманстрацыі.

На вуліцы у чырвані
штандараў БССР
праменіцца ватага.
КСМ.

З адвагаю—
спакою папярок—
каманду голас даў:
—Стройным тропам
роты!..

Крок,
два,
тры!..

Абсацаў зьвякнуў грук
аб цьвёрды брук...

Ідуць—
шырэй

шырэй
кругі,

і толькі чуць
сярод імгі,

як лоп-
нула гара—
У-р-р-а!..

Язэп Пушча.

Братом.

Вышэй сьветач падымайце,
Каб было відне і
І навукай засявайце
Ніву ўсіх людзей.

Хутка змрок густы зваюем
Сьветачам сваім
І з навукай запануем...
Сьветла будзе ўсім.

С. Тарасэвіч.

Камсамолія

(на лістох з вёскі)

Гляньце на тое, што робіцца ў той краіне, дзе побач з шуканьнем «кветкі шчасья», побач з вераю, што на Купальле роўна а 12-й гадзіне ў ночы, калі пойдзеш у лес, дык абавязкова знойдзеш скарб, побач з усім гэтым зьявіліся маладыя, бадзёрыя людзі, якія кажуць, што яны—камсамольцы, што яны ня вераць ні ў бога, ні ў чорта, што яны стаяць на варце пралетарскай рэвалюцыі, што яны на сабе спрабавалі ўсю праўду клясавага змаганьня.

Гляньце, што гэта за сьмелыя юнакі, якія йдуць супроць цячэньня, якія кажуць, што яны пусьцяць «памяць мінулага з дымам», пусьцяць у тэй краіне, што дагэтуль—

«ў полі, ў лясох
сіратой начавала забытаю»,

у якой—

«досыць выпіў крыві
з сэрца крыўды чарвяк,
вечяр косьці тачыў непакрытыя».

Гляньце, гэта камсамольцы першыя выходзяць на барацьбу з цемрай.

Гэта ў іх энэргіі непачаты кут.

Яны ня точаць сьлёзы, глядзячы на тое, як вёска жыве ў цемры, яны ведаюць, што яны самі павінны здабыць вызваленьне, сваёю ўласнаю рукой.

Ну дык вось адказ маладога сялянскага хлопца-камсамольца. Ён найлепш зразумеў задачы камсамольцаў і вось што ён піша:

Янія-ж гэта камсамольцы, налі ня вучацца.

Кожны раз некалькі хлопцоў у нашай Койданаўскай ячэйцы позняцца на заняцці.

А дзякуючы гэтаму і зрабілася такая штука, што, калі ўсе прайшлі палітграмоту, то некаторыя з нас нічога ня ведаюць. Ніяк ня могуць прывыкнуць да акуратнасці. Сорамна, хлопцы. Трэба добра запомніць: час—веда.

Трэба падцягнуць неакуратных камсамольцаў. А то якія-ж яны камсамольцы, калі і самі ня вучацца, і другім перашкаджаюць.

Вольскі.

Вось у гэтых простых радках цэлая праграма: „Камсамалец павінен вучыцца.“ І ня толькі выховываць сябе, — камсамалец павінен клапаціцца аб выхаваньні ўсяе моладзі вёскі. І камсамалец шчыра бярэцца за выкананьне гэтай задачы.

Вось некалькі радкоў з жыцця батракоў, якія прыводзяцца тут літаральна, без паправак арфаграфічных і стылістычных.

Ў рыданцыю «Маладняк.»

Я, як знаходжуся сын рабочага савхоза Каралова Алесь Кучук; і састаю вічэйке К. С. М. маю 15 гадоў і я маю ахвоту вучыцца і унас няма школьнага работніка, так што была адна настаўніца і та я уцякла січас няма каму вучыць нашу моладзь іпрашу каб вы прыслалі школьнага работніка, але палітчна разьвітого каб ён мог нас вучыць всяму харошему.

Вось што піша гэты малады падростаючы волат. Ён яшчэ, праўда, ня зусім грамацен, але-ж ён затое ўжо першы застрэльшчык у вёсцы на фронце культуры.

Правадыры культуры.

Словы камсамольцаў не рассыпаюцца салаўінымі сьпевамі, але-ж шарахаюць, як булыжнік, сваёй моцнасьцю.

Вось яны:

Трэба шнолу паправіць.

Разбураная стаяла наша Новасёлкаўская школа.

Ды камсамольцы пастанавілі: трэба школу паправіць.

Пастанавілі й ўзяліся за працу.

Хто сякеру ў рукі, хто рубанак, і праз хвілю ўжо трэскі ляцелі.

Старшыня сельсавету, як убачыў нашу дружную працу, дык так сама закасаў рукавы й давай разам працаваць.

На другі дзень школа ўжо была адбудована.

Камсамольцы казалі—зрабілі.

Вось праца камсамольцаў. Ня спраўна яны гавораць, але-ж спраўна робяць.

Што яшчэ робяць камсамольцы?

Вось чытайце:

Будуем крыльля.

Будзем лётаць.

Добра правяла наша Сялібская ячэйка тыдзень Павеатранага Флёту.

Усе хлопцы з ячэйкі параскідаліся па суседніх вёсках для збору на камсамольскія крыльля.

У выніку гэтага ўсяго сабрана 30 пудоў жыта і 600 рублёў грашма.

Гэта толькі пачатак.

Далей—больш зьбяром.

Лётаць будзем!

С.

Палітычна-бязграмадных ня будзе!

(Мястэчка Дудзіці, Чарвеньская павеату).

Праца нашай ячэйкі ажывілася.

Кожнае свята зьбіраюцца сходы.

У іншыя дні тыдню—нельга: хлопцы працуюць у полі.

Пасля сходаў адбываецца разбор Каваленка.

На чытцы, апрача камсамольцаў, прысутнічае і беспартыйная моладзь.

Праз нейкі час палітычна-бязграмадных сярод нас—ня будзе!

А. Галубовіч.

Працуюць усе гурткі.

Наогул мы не адстаём.

Наша Зембінская ячэйка арганізавалася 25-га сьнежня 21 году, але за час свайго існаваньня шмат чаго зрабіла. У нас ёсць розныя гурткі, у якіх праца йдзе вельмі добра.

Паліт. гурток.

Істнуе ўжо доўга. Але з пачаткам летняга пэрыяду праца яго крыху аслабла.

Усё-ж чыткі робім кожны дзень.

Газэтны гурток.

Утварыўся ня так даўно, але працуе спрытна. Гурток выдае насыценную газету, „Комсомольская мысль деревни.“

Драмгурток.

Наладжвае спектаклі амаль што кожны тыдзень.

Нашы некаторыя камсамольцы самі складаюць п'есы, якія мы разыгрываем.

Спартыўны гурток.

Праца яго не наладжана, бо ў нас няма спартыўных прыладаў, але хутка мы пачынаем тыдзень спорту. Тады, думаем, праца стане на цвёрдым грунце.

Энанамічна-прававая праца.

Ідзе ва ўсю...

Мы правялі бронь батрацкай моладзі савецкіх гаспадарак.

Даём марсному і паветранаму флёту.

На карысьць марскога флёту мы даём што месяц 200 рублёў.
Правялі тыдзень дапамогі паветранаму флёту. Прайшоў ён з
вялікім паспехам.

Б. Федаровіч.

Хочаце быць здаровымі?

Зрабіце так, як мы.

„Трэба быць фізычна здаровымі!“—пастанавіла наша Новадвор-
ская ячэйка.

Пастанавіла і... пляц, пакрыты дзікім дзірваном, зрабіўся чыстаю
пляцоўкаю, дзе стаіць турнік і паралельныя брусы.

Сваімі ўласнымі рукамі ўсе зрабілі.

А як зрабілі, дык кожную раніцу і вечар пачалі гімнастыкай
займацца.

Сілы адразу прыбавілася, так па жылах і пераліваецца.

Хлопцы з другіх ячэек, хочаце быць здаровымі?

— Хочаце, дык зрабіце так, як мы.

Янка.

Трывожныя гудні.

Камсамол пільна абараняе сваю вёску ад смокчучых ся-
лянскую кроў п'явак.

Камсамольцаў не абдурыш.

Яны ведаюць, хто хоча добра вёсцы і хто туманіць ёй ро-
зум. И яны добра стаяць на перадавых пастах вёскі і, калі
небасьпека адкуль-небудзь прыбліжаецца, яны зараз-жа б'юць
трывогу. И вось трывожныя гудкі вёскі:

Намесьнік пана Езуса

ў Старасельскай воласьці.

У Ташаве, каля граніцы, у кулацкім гнязьдзе, адбыўся нядаўна
шляхоцкі фэст.

Вядома, больш усяго сабраліся на фэст—гэта шэршні, але-ж
былі таксама й сяляне, несьвядомыя, якія прышлі прасіць дружбы з
шэршнімі.

Ну, дык вось на гэтым фэсьце, пачаў Ташаўскі ксёндз глупства
плесьці.

„Я, кажа ён, намесьнік пана Езуса, а дзеля гэтага вы ўсе, па-
нове, павінны пакланяцца і маліцца мне.“

Посьле ён стаў даводзіць пра істнаваньне бога і „веры“ поль-
скай, і ўрэшце стаў ляць Савецкую ўладу і даводзіць аб тым, што
зараз будзе зьмена ўлады.

Пасьля фэсту шэршні, здаволеныя тым, што іхняе джгала-за-
жужжала, разляцеліся.

— А ну калпак, ці ня хопіць у цябе месца гэтаму пляшываму
мракабесу—намесьніку пана Езуса.

Пастарайся, брат, падгарнуць гэтага „Езуса“, бо бач ён павінен
быць у небе, а не ў Старасельскай воласьці.

Пося-Бося.

Адзін з многіх „сьмірэнны айцец.“

Цэны падняліся.

Поп Скіплаўскага прыходу Юшко пачаў браць з грамадзян за трэбы па гэткай таксе:

вясельле	15 пуд.	жыта
хрысьціны	5 „	„
хаўтуры	3 „	„

Так цэны падняліся. Гэта-ж даражэй, як у краме.

Апрача гэтага, наш поп часта самагон жлукціць, ды яшчэ, як памёрла яго жонка, дык ён сабе служанку наняў... Далей сорамна й пісаць.

Толькі на гэта і здольны „сьмірэнны айцец.“

Рыбачнін.

Самагон да добра не даводзіць.

На вясельлі паснакалі і хаўтуры справілі.

(*Дворышкая слабада, Сеньнішкай воласьці, Менская павету*).

Неяк было ў нас у слабадзе вясельле.

Толькі сонейка пачало спускацца, як пачала зьбірацца на вясельле моладзь Рылаўшчыны, Лошыцы і др. вёсак.

Бязумоўна, ніколі вясковае вясельле ці вечарынка бяз бойкі не абыходзіцца: калі ёсьць самагон—бойка будзе напэўна. А дзеля таго, што ўсе набраліся самагону да адказу, то хутка лошыцкія хлопцы не паладзілі з рылаўскімі. Не паладзілі, пасварыліся, ну, і давай біцца... раз, два і гатова.

Пашлі ў работу дубіны і шворны ад вазоў.

Кожны стараўся набыць сабе найлепшую зброю, каб як найлепш пачаставаць свайго сябра.

Наогул, добра пабіліся. Пасьля вясельля многім не паздаровілася, а некаторыя паплаціліся жыцьцём.

Вось да чаго давёў іх самагон!

Эх! Публіка, публіка, час бы ўжо кінучь гэты пракляты самагон.

Сьведна.

Садружнаствы.

Вось іх праца... Гэтых маладых бурлакоў з палаючымі вачыма, выводзячых вёску на новы шлях.

Цяжкая іх праца.

Але-ж яны адзін другому заўсёды памагаюць,—і гэта залог іх пасьпеху.

Наша ячэйка дунэйшая, слабейшым яна дапамагае.

Трэба, каб ячэйка й засталася таною.

Наша валасная Цімкавіцкая ячэйка, як больш дужая дапамагае акружаючым вясковым.

Нашы хлопцы па суседніх вёсках кіруюць паліт-гурткамі.

Дзякуючы упартасьці камсамольцаў, валасны выканаўчы камітэт згаварыўся з вайсковымі часьцямі збудаваць у нас спорт-пляц.

Наогул дагэтуль, мы працуем дружна!

Горш будзе зімою, і аб гэтым трэба зараз-жа падумаць.

Бо к зіме $\frac{3}{4}$ з нашай ячэйкі раз'едуцца, то служыць, то працаваць.

Трэба зараз-жа, падрыхтаваць добрых працаўнікоў на зіму, дзеля таго, каб наша ячэйка далей таксама добра працавала.

Сатаварыш — сьпяшы на дапамогу!

Ячэйка К. С. М. вёскі Ранное Лошыцкай воласьці, ужо шмат часу ня зьбіралася.

Ранное—прачніся!

— Да цябе хутка прыедзе на дапамогу сатаварыш—гар. ячэйка. Барысаў—пасьпяшы!

Пад сваё крыло.

Мы больш сьвядомыя—бо мы саўхозкія.

З саўхозу Такарні—ведаеце?

Ну дык вось мы, як больш сьвядомыя далучылі да сваёй ячэйкі і яшчэ ячэйку вёскі Пярэжыр.

Там хлопцы—больш цёмныя.

Ну і выходзіць—трэба дапамагаць адзін аднаму—як можам.

Дзеля таго, што мы камсамольцы.

Ну дык вось таму і далучыліся.

Цяпер будзем другіх вучыць і самі будзем вучыцца.

Качноўсні.

Так пасабляюць адзін аднаму. Часьцей гарадзкія камсамольскія ячэйкі, больш моцныя пасабляюць вясковым слабым.

Часьцей прыяжджайце, акцябрцы!

Менскія камсамольцы акцябрскага райёну прыехалі да нас у Койданава.

Прыехалі—прывезьлі літэратуры, газэт, зрабілі даклад аб паветраным флёце.

Малайцы Акцябрцы, прыехалі да нас, Койданаўцаў, і карысьць прынеслі.

Часьцей прыяжджайце, Акцябрцы!

Так ідзе па ўсяму камсамольскаму фронту братэрская пераклічка:

Вестну пра сябе даём: не сумнявайцеся, працуем дружна.

Праўду кажучы, пра нашу сялібскую ячэйку пісаць цяпер няма чаго,—у нас усё акуратна.

Але вестку пра сябе другім мы даць павінны.

Дык вось, у нас усё ў парадку.

Працуем дружна, праца гарыць.

Ну, пакуль што, бывайце здаровы.

Сасновін.

Лісты з флёту.

ПІЦЕР, 26-VII-1923 г.

Здарова, хлопцы!

Карыстаючы выпадкам, пішу вам свой першы ліст.

Да гэтага часу ня меў магчымасьці,—заняты быў.

Гэтымі днямі я перабіраюся на вучэбнае судно „Камсамolec“.

Там будзе лепш, бо „Камсамалец“ хутка пойдзе ў загранічнае плаваньне, а гэта хлопцу нечага варта!

Даёш Нямецчыню, Швэцыю, Данію.

А пакуль што... акалчывайся і аграбай палундру ў абрыдлым Кранштадзе.

К чорту смутак і хандру.

Цяпер я ў Піцеры раблю „свае справы“. Учора атрымаў рэзальцыю, сягоньня—дакуманты, заўтра—на „Камсамалец“.

Ня думайце, што я сумую, нічога падобнага, Жывём весела, ўсюды свае хлопцы, а за працай няма калі сумаваць.

Мора я палюбіў, але ў сапраўдных „перадзелках“ яшчэ ня быў. Усё ў свой час. Хацеў напісаць яшчэ, ды няма калі.

Напішу другім разам.

Пецька Радзін.

І расьце намсамольская раць...

Як жа-ж гэта батранам, ды без намсамолу?

Камсамол арганізавалі, клюб збудаваў сваімі рукамі.

У саўхозе імя Карла Лібкнехта ня было камсамолу. Сорам ды і толькі!

І пастанавілі хлопцы—так ня гожа.

Зарганізаваліся ў камсамол.

Спачатку ўступіла шэсьць хлопцаў, а цяпер ужо дванаццаць. Стала быць ужо, і ўзрастае.

Толькі вось праца ў нас стаяла:—ня было ў нас клюб.

А без клюб вядома—як бяз рук.

І пастанавілі мы пасабіць сябе.

— Ўзялі раскіданы будынак ды збудаваў сабе клюб.

У вась 22-га ліпеня было яго адчыненьне.

Самі разумеюць, хлопцы, колькі ў нас радасьці было. Грудзі распіралі, на скокі падбівала.

А тут гошці прыехалі і з укому, і шэфныя, і з сумежных вёсак камсамольцы, нават валасныя камсамольцы прышлі, прамовы казалі, ды складныя такія.

Э... ўсяго ня перакажаш. А тыя, хто слухаў гэта, дык ужо й заявы падалі аб уступленьні ў КСМ.

Васіль.

Расьце новая сіла.

Жывая, бадзёрая, бурлівая.

Уздымаецца маладняк.

Віхурны, расквітае.

— Расквітнее.

А старое, аджываючае не разумее таго, што робіцца.

Блутаецца—вось так, як гэты:

Зусім заблутаўся.

— Селянін вёскі Рудна, Слуцкага павету, Цімкавіцкай воласьці.

Прышло сьвята міжнароднага дню моладзі. Думаў-думаў ён, ды пашоў працаваць.

— Якое-ж гэта сьвята, сказаў, калі яго бальшавікі зрабілі.

Буду чакаць асапраўднага.— „Прышло сапраўднае“. Паскроб дзязьдка патыліцу, падумаў: „А што калі балышавіцкае сьвята, гэта было сапраўднае, а папоўскае гэта абманнае.“

Папы-ж заўсёды абманам жывуць.

Падумаў, падумаў селянін вёскі Рудна, дый пацягнуўся дамоў працаваць.

Рабочнін.

Блутаецца, а часам у сударгах бясплоднага гневу— адрыгнецца старым. Гэта тады бывае, калі ў газэце вы чытаеце: зьбілі карэспандэнта камсамольскіх газэт камсамольца такога та.

Зьбіты кулакамі за тое, што выкрываў у газэце кулакоў. Адрыгнецца старое і змоўкне.

— Бо

«досыць ў полі, ў лясох ты, старонка, і так, сіратой начавала забытаю,

досыць выпіў крыві з сэрца крыві чарвяк, вецер косьці тачыў непакрытыя».

Досыць. Бо ўжо зачырванеў над Беларусью новы, камсамольскі золак.

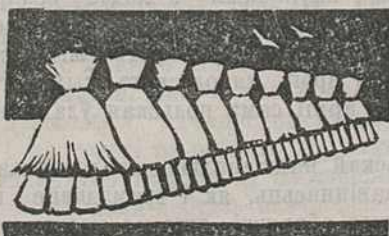
Бо маладняк яе узмацняе сілы, уздымаецца, расьце...

Бо ён уздыбіць старое.

— Хто-ж адвагі знайдзе, сьмеласьці,

З сілай моладзі памерыцца».

Анатолі Вольны.

Шчыце' вайсковай моладзі ў Заходняй Беларусі.

У сучасны момант у беларускай Польшчы жыве каля 30—40 проц. грамадзян няпольскай нацыянальнасці. Панская Польшча не здаволілася тою зямлёю, на якой жывуць жыхары польскай нацыянальнасці, але захапіла шмат чужых земляў: на Захадзе—нямецкіх, на паўднёвым Усходзе украінскіх, а на Ўсходзе і паўночным Усходзе—беларускіх. Бяручы яшчэ пад увагу, што на ўсіх месцах і мястэчках сучаснае Польскае дзяржавы разсяяна каля 2½ альбо 3 мільёнаў жыхарства жыдоўскае нацыянальнасці, мы зразумеем, што 30—40 проц. няпольскага жыхарства — гэта праўда, а ня выдумка. У польскай арміі сама польская ўлада налічвае 35 проц. няпольскага элементу.

Грамадзяне няпольскай нацыянальнасці гэтак жа плацяць падаткі і адбываюць вайсковую павіннасць, як і грамадзяне польскай нацыянальнасці. Але маючы роўныя абавязкі, яны ня маюць роўных правоў. Польскія правыя партыі дадумаліся, што кіраваць дзяржаўнымі справамі Польшчы можа толькі польскае жыхарства, польскі народ, як «przyrodzony gospodarz państwa» («прырадзоны гаспадар дзяржавы»), а няпольскае жыхарства павінна толькі павінавацца.

Гэтыя адносіны польскага ўраду да нацыянальных меншасцяў (да беларусоў, жыдоў, украінцаў, немцаў) маюць вялікі ўплыў на жыццё моладзі няпольскіх нацыянальнасцяў. Польская ўлада не прызнае права няпольскай моладзі вучыцца ў яе роднай мове, і ня толькі не адчыняе для яе казённых школаў, але ўсімі спосабамі тармазіць адчыненне прыватных школаў. Гэтая лінія польскага ўраду ў найважнейшым пытанні для моладзі ў справе ась-

веты выяўляецца ўсюды: і ў Пазнані, і ў Галіцыі, і ў гарадох караннай Польшчы, і ў нас—у Заходняй Беларусі. Але найцяжэй гэта палітыка польскага ўраду адбіваецца на беларускай моладзі.

Беларуская моладзь Заходняй Беларусі—гэта блізка што выключна вясковая моладзь, больш цёмная і несвядомая, чым моладзь кожнай іншай нацыянальнай меншасці. Закінутая ў глухія вясковыя куткі, занятая цяжкаю фізyczna працаю, гэта моладзь ня ведае, дзе ёй шукаць абароны сваіх правоў ад розных крыўдзіцеляў.

У той час, як немцы ў Польшчы маюць тысячы пачатковых казённых школаў у нямецкай мове, а ўкраінцы ў Галіцыі—1800, беларускіх пачатковых школаў у Заходняй Беларусі маецца... 44. Немцы ў Польшчы—гэта багатая буржуазія, фабрыканты, майстры, рабочыя і толькі на самым крайнім захадзе Польшчы ёсць немцы—сяляне. Дзеля гэтага ў немцаў ёсць каму ваяваць за нямецкую школу, і абідзец немцаў цяжэй, чым беларусоў. А беларусы ў Польшчы (у Заходняй Беларусі)—гэта зруйнаваная вайною сялянская маса, цёмная і бязрадная.

Школьнае пытаньне ў Заходняй Беларусі стаіць так: школаў беларускіх блізка што няма; польскіх школаў ня шмат, а дзе яны і ёсць, дык радасці ад іх мала. У параўнанні з каранною Польшчаю Заходняя Беларусь (Kresy Wschodnie—Уходняя Украіна)—гэта ўжо глухая акраіна. Добрыя настаўнікі сюды ня едуць, а едуць розныя завалы, якія не маглі дастаць службы ў самой Польшчы,—розныя малаграматныя хуліганы. Іх вучэньне—дык папраўдзе «ня вучэньне, а мучэньне». Трэба памятаць, што з двух мільёнаў беларусаў, якія апынуліся ў межах сучаснае Польшчы, каля паловы належаць да праваслаўнае веры. Каталікі-беларусы дык хоць трохі знаёмы з польскаю моваю, бо чулі яе ня раз у касцёле, ну, а праваслаўным яна зусім чужая. І вось, як толькі адчыняецца ў праваслаўнай беларускай вёсцы польская школа, дык настаўнік, прыехаўшы з-пад Варшавы альбо з-пад Кракава, адразу пачынае ўсю працу з дзяцьмі вясці ў польскай мове. Дзецям гэта незразумела і няцікава. Яны вучацца дрэнна. Тым болей, што настаўнік больш займаецца ўсхваляньнем польскіх каралёў і задаваньнем на памяць польскіх каталіцкіх малітваў, чым праўдзіваю навучаю. Бачачы, што дзеці ня вучацца, настаўнік б'е іх; дзеці скардзяцца бацьком. Бацькі-ж, паглядзеўшы на гэткае вучэньне, забіраюць дзяцей да хаты і болей у школу ня пускаюць. І выходзіць так, што ўсе вясковыя дзеці растуць без навукі, двікунамі, вось так, як крапіва пад плотам, а ў польскую школу ходзіць 2—3 дзяцей, а то й зусім ніводнага. Але школа «існуе», настаўнік атрымлівае пэнсію і ўсё такое. Калі-ж часам бацькі напішуць прыговор аб зачыненні польскай школы і адчыненні беларускай, дык на гэта глядзіцца, як на бунт, і ня толькі ня робіцца па жаданьню сялян, але, наадварот, ім самым пападае «на гарэхі» ад бліжэйшага начальства.

Зразумела, што аб якой-небудзь пазашкольнай працы сярод моладзі школьных гадоў не выдзецца. Тым часам гэта праца зьяўляецца патрэбным, нават неабходным далаўненнем школьнае працы.

Ня лепей стаіць культурная праца таксама сярод больш дарослае моладзі. Чакаць якой-небудзь дапамогі ад улады ня прыходзіцца. Наадварот—імяньне моладзі да культуры і асветы спатыкае адны перашкоды. Кожны гурток, які ўтвараецца з чыста культурнымі і самаасветнымі заданьнямі, лічыцца ні больш, ні менш, як за „бальшавіцкую ячэйку“. Падобны гурток ставіцца пад нагляд паліцэйскіх шпіёнаў, і хутка найбольш актыўныя сябры яго пападаюць у турму. Зразумела, што пасля гэтага праца йзноў наладзіцца ня можа,—і моладзь, ня маючы жаданьня выкарыстаць свае

сілы і энэргію ў культурнай працы, кідаецца ў п'янства, у хуліганства, тым болей, што гарэлка прадаецца зусім лёгка—пі, хоць заліся. Дзеля гэтага, кожны беларускі спектакль, кожная беларуская вечарына належаць у Заходняй Беларусі да вялікіх-вялікіх рэдкасьцяў. Гэта зусім ня тое, што тут ў Савецкай Беларусі, дзе да гэтых спектакляў так прывыклі, што ніхто іх не падлічае і ніхто не гаворыць. Там, у Заходняй Беларусі, калі дзе адбудзецца беларускі спектакль, дык на старонках Віленскай беларускай газеты аб ім пішацца, як аб нечым вельмі важным.

Затое, вельмі часта чуваць аб бойках паміж вясковай сялянскай моладзьдзю з аднаго боку і жаўнерамі альбо асаднікамі з другога боку. Польскі ўрад імкнецца абпалачыць, спольшчыць Заходнюю Беларусь. Дзеля гэтага ён з аднаго боку ўсімі спосабамі затрымлівае беларускую культурную праду, а з другога боку вядзе так званае асадніцтва. Быўшыя жаўнеры і афіцэры польскай арміі атрымліваюць зямельныя надзелы: ці то з казённых земляў, ці то з бежанскіх (тых бежанцаў, што не вярнуліся), ці то ўрэшце з панскіх за выкуп на льготных умовах. Гэтае асадніцтва мае на мэце павялічыць лік пельскага жыхарства на крэсах і тым хутчэй іх спольшчыць, а з другога боку пасяліць каля граніцы такіх людзей, якіх у кожны момант можна было-б хутка змабілізаваць і кінуць «на бальшавікоў». Гэтыя асаднікі, асеўшыся на зямлі, гаспадаркаю не займаюцца, але п'янствуюць і здзекуюцца над сялянамі. Калі дзе ладзіцца якая вечарынка, дык асаднікі прыходзяць, разганяюць хлопцаў і пачынаюць самы гуляць з дзяўчатамі. Тагды хлопцы, падабраўшы момант, кідаюцца на асаднікаў і пачынаецца бойка. Бывае часта, што асаднікі прыходзяць са стрэльбамі, з рэвальвэрамі; тагды хлопцы нічога з імі парадзіць ня могуць, і падпільноўваюць на дарозе якога-небудзь аднаго, альбо двух. Гэткія-ж сама адносіны пануюць паміж вясковай моладзьдзю і жаўнерамі. У Заходняй Беларусі раскватарована шмат польскага войска, і калі ў вёсцы няма асаднікаў, дык ёсьць жаўнеры, і наадварот. Такім чынам «няпрыяцель» заўсягды ёсьць. Калі асаднікі паб'юць хлопцаў, дык нічога, а калі наадварот, дык „вінаватых“ ловіць паліцыя, якой так-сама на крэсах відзіма-нявідзіма. А калі хлопец пападзецца ў беларускую паліцыю, дык адтуль дарога альбо ў магілу, альбо ў турму. Дзеля гэтага пасяля кожнай такой пераможнай «бітвы» адзін-два хлопцы вымушаны бываюць уцякаць у лес, зрабіцца партызанамі. Перапоўненасьць краю паліцыяй, жандармамі, асаднікамі, вайсковымі, хмарамі насланага чыноўніцтва, гвалты і здзекі—вось прычыны, застаўляючыя найбольш гарачых, найбольш адважных з заходня-беларускай моладзі йсьці ў партызаны.

Але пры перапоўненасьці краю войскам, паліцыяй, жандармерыяй і шпікамі, партызаны ня могуць трымацца доўга і бываюць вымушаны ўцякаць заганіцу. Калі партызанства ў Заходняй Беларусі не пераводзіцца, дык толькі дзякуючы таму, што рады партызанаў папаўняюцца ўсё новымі і новымі дабравольцамі.

Ёсьць яшчэ адна прычына, якая часта застаўляе заходня-беларускую моладзь уцякаць заганіцу. Гэта—прызывы ў польскую армію. Пасьле прызнаньня Заходняй Беларусі за Польшчаю, заходня-беларуская моладзь стала прызвацца ў польскую армію на такіх-жа падставах, як і моладзь іншых польскіх тэрыторыяў. А парадкі ў польскай арміі яшчэ горшыя, чым былі ў царскай арміі: біцьцё практыкуецца на кожным кроку. Гэта гаварылі людзі, якія самі былі ў царскай арміі і мелі жываць добра прыглядзецца да парадкаў польскае арміі. Калі беларускі хлопец пападае ў польскую армію (асабліва-ж хлопец з праваслаўнае вёскі), дык ён спачатку нічога не ра-

зумеє в загадаў і камандаў, аддаваемых ў польскай мове. Пакуль ён прызвыгаіцца ды навучыцца польскай мове, дык яму добра бакі паабіваюць, шмат поўхаў дастане.

Гэтая прычына так-сама застаўляе найбольш рашучых і нецярплівых з заходня-беларускае моладзі ўцякаць за-граніцу, уцякаць абч-куды. Калі палкі, укамплектаваныя беларусамі, стаялі ў Пазнані, дык ўцякалі ў Нямеччыну.

Такім чынам, жыццё вясковай моладзі ў Заходняй Беларусі вельмі нярадаснае: адсутнасць асветы, культурнай працы, п'янства, бойкі, здзекі паліцыі і рознага начальства, адзічаньне і пастаянны адплыў у турму і заграніцу найбольш сьвядомых і актыўных адзінак. Гэтае жыццё заходня-беларускай моладзі зьяўляецца рэзкім кантрастам з жыццём моладзі ў Савецкай Беларусі, і невядома, калі адбудзецца ў ім паварот да лепшага. Хочацца верыць, што хутка.

Міхась Бараво.

Голас закардоньніка з Вільні.

Жыцьцё ў шляхоцка-ксяндзоўскай Польшчы—катарга.

Мы, працоўная моладзь, узрастаем, як гарох пры дарозе: хто ідзе, той і скубне.

Скубець нас пан і панянцаты і іхнія папіхачы і прыхлебнікі, якіх тут разьвялося, як ваўкаўні. Як апануюць наш маладняк, дык абламаюць вя-сёлыя галінкі, здратуюць кволыя расткі...

Эх!

Але ня нам бедаваць, хай бядуе наш вораг.

Мы ня лыкам шыты—працай гартаваны.

Мы ўзрастаем, магутнеем ды шумім шумам шумным.

А у шуме гэтым чуваць, што не за гарамі той час, калі мы скру-цім паноў у казіны рог ды пакажам ім, дзе ракі зімуюць.

Ой пакажам!

Нас паны баяцца.

Баяцца нам даць асьветы, баяцца нашай маладой, непераможнай, бунтарскай моцы. Паны думаюць, што мы ў цемры ня так хутка адзін другога знойдзем і пададзім сабе рукі, і станем у шчыльныя рады.

Беларускіх школ на ўрадовы кошт зусім не дазваляюць адчыніць, а тыя школы, якія яшчэ так-сяк рыпаюцца, дык пераносяць страшную пан-скую крутню-мутню і змушаны альбо зачыніцца, альбо перайсьці ў поль-скую школу. То бяз усякай прычыны арыштуюць вучыцеля, а прышлюць мала-пісьменнага паляка-шовініста, які ані вучняў не разумее, ані вучні яго. То подкупамі і пагрозамі змушаюць сялян адказацца ад школы. Былі вы-падкі, калі паліцыя хадзіла з вобыскамі па вёсках і нішчыла беларускія школьныя падручнікі, як нелегальшчыну.

Калі сяляне паважацца прасіць адчынення прыватнай школы, дык гэта нацягвае на іх няміласьць шпікоў і начальства, якія робяць розныя перашкоды для адчынення школы. А калі бывае такое здарэньне, што ўдаецца адчыніць, дык не доўгавечнае жыцьцё гэтай школы. Вучыцеля арыштоўваюць і судзяць, а „зачынычкаў“ б'юць і па вастрогах гнояць, як гэта было ў вёсцы Забрэзьзі, Валожынскага павету. Вось як у нас!

Ёсьць у Вільні беларуская гімназія—чуць ліпіць, сольлю яна ў пан-скім воку. Ужо другі год пагражаюць выкінуць з займаемага памяшканьня, але сёлета бадай выкінуць, бо ўся ўлада перашла ў панскія рукі і бушу-юць яны, як быдлё ашалелае. Перад сёлетнім школьным годам віленскі школьны куратар выдаў загад, каб усе педагогі мелі польскае грамадзян-

ства, інакш ня могуць вучыць. Добрая палова беларускіх вучыцялёў будзе выкінута, бо беларусам гэтае грамадзянства ніяк не выдаецца. Хіба, калі паклапаціцца аб ім які вялікі пан ці ксёндз.

Кончыўшыя ў гэтым годзе гімназію дзсяткі два падросткаў кінуліся ў віленскі ўніверсітэт, але не туды тое: там ім тыкнулі ў нос „numerus clausus“—гэта значыць працэнтная норма прыёму да ўніверсітэту. Напрыклад, з Віленшчыны, дзе згодна польскай статыстыцы налічваецца ўсяго 20—25 проц. беларускага насяленьня, можа паступіць усяго такі працэнт да ўніверсітэту, тады як у сапраўднасьці ёсьць 75—80 процантаў беларускага насяленьня, пры гэтым на беларускіх землях маецца толькі адзін ўніверсітэт. У Варшаву ўжо ані ткнуся, бо там беларускага насяленьня няма.

Але гэтага мала. Кончыўшыя няпольскія сярэднія школы ня маюць права паступаць у польскія вышэйшыя школы.

Паохалі, пазлавалі мы крыху, а пасьяя выбралі сярод сябе дэлегацыю да мясцовай улады, каб дамагацца прыняцця да ўніверсітэту.

Нам казалі ехаць у Варшаву.

Паехалі да міністра асветы, а той кажа, што няма такога закону, каб нас прыняць і адаслаў стукацца ў дзьверы мясцовай улады.

Але мы рашылі пачакаць падхадзячага моманту ды пасваёму пакамавольску стукнуць—гакнуць па тых і другіх, каб ад іх і мокра не асталося.

Працуем. Змагаемся. Гартуемся. Па беларускіх гімназіях і некаторых другіх школах выдаём свае часопісі на шапірографе. За гэта нас прасьледуюць, але мы чхаем на ўсё—нашага палку прыбывае. Грымім. Хутка будзем выдаваць часопісь „Маладая Беларусь“ і шыкуемся да агульнага зьезду моладзі беларускай.

Літоўскіх абітур'ентаў (кончыўшых гімназію) яшчэ вясной арыштавалі за тое, што яны, каб выкарыстаць лета, арганізаваліся і ставілі па вёсках спектаклі. Яшчэ дагэтуль сядзяць.

А вось чакаем суда камсамольцаў у Вільні, якія сядзяць у вастрозе з паўгода. Заўважце гэта, таварышы!

Нядаўна адбыўся суд над камуністамі ў Вільні. Засудзілі бадай усіх на 6 гадоў катаргі. Сярод іх два падросткі і адна студэнтка віленскага ўніверсітэту. Ня вытрываюць панскіх казэматаў.

У пачатку верасня па Вільні былі раскінуты і расклеены ў вялікім ліку камсамольскія адозвы. Паньшалеюць ад злосьці, баяцца за заўтрашні дзень.

Гэта пакуль толькі кветкі, а ягадкі яшчэ будуць.

1922.

Фізичнае вяхаваньне на вёсцы.

(Падслуханае).

Што гэта за спорт? пытае Юрка ў Міхася.

— Гэта, Кажуць, фізичнае вяхаваньне.

— На якога чорта яно патрэбна для вясковай моладзі.

Гэтай „фізыкі“ мы і так маем па горла: зімою малоцім, ўлетку жнём, косім, вясною за сахою ходзім.

— Так то яно так, але-ж усё гэта ня тое.

Праца с цапом і сахою добрая рэч, алеж яна не разьвівае усебакова твайго арганізму, яна ня зробіць цябе такім спрытным і жвавым, якім вырабляе чалавека спорт.

Параўняй амэрыканскую ці нямецкую моладзь да нашай.

Адкуль узятая у іх спрытнасьць, сьмеласьць, магчымасьць ня страціць галавы у розных цяжкіх становішчах?

Гэтае дало ім фізичнае вяхаваньне.

Фізичнае вяхаваньне апроч усебаковага разьвіцьця нашага арганізму прывучае моладзь да супольнага (калектыўнага) жыцьця, спрыяе выяўленьню асабістасьці (індыўдуальнасьці), яно раўняе вясковую моладзь з моладзьдзю гораду.

Вось дзеля чаго павінны мы закладваць на вёсцы спартыўныя гурткі.

Фут-бол, уменьне плаваць на вадзе, лёгкая атлётка, лыжны спорт — усе гэта павінна захапіць нашу вясковую моладзь.

Вясковы камсамол павінен шчыра ўзяцца за працу па фізичнаму вяхаваньню вясковай моладзі.

Апроч усяго іншага, спорт дасьць магчымасьць прыцягнуць да камсамолу шырокія масы працоўнай моладзі вёскі і падняць яе як з умысловага, так і фізичнага боку.

Алесь Сямкевіч

Зьмест нумару.

	Стр.
Маладняк, верш <i>М. Чарота</i>	3
Узарыце глыбей цаліну, <i>Чарвякова</i>	5
На аванпостах <i>С. Фрай</i>	6
Арлянатам верш. <i>Я. Купалы</i>	10
Яна ідзе, верш. <i>Ц. Гартнага</i>	12
Крылатыя машыны, верш. <i>Бядулі</i>	14
Сьвята ўраджаю	16
На сенажаці <i>М. С.</i>	18
Новая мясыціна. Апавяданьне <i>Я. Каліны</i>	22
Над калыскай верш. <i>М. Чарота</i>	26
Бальшавіцкім шляхам <i>У. Інатойскага</i>	27
Сьвінапас. Апавяданьне <i>М. Чарота</i>	30
Сьцеражыцеся, верш. <i>А. Дудаўа</i>	39
Камсамольская нота, верш. <i>А. Вольнага</i>	41
Я чую кліч... верш. <i>Александровіча</i>	42
Ой ды не звані крыніца, верш. <i>Дубоўкі</i>	43
У глушы. Апавяданьне. <i>З. Бядулі</i>	44
Вясна, верш. <i>Якімовіча</i>	50
Летні вечэр, верш. <i>Я. Пушчы</i>	—
КСМ не дэманстрацыі — " —	51
Братом, верш <i>Тарасвіча</i>	—
Камсамолія (па лістох з вёскі) <i>А. Вольнага</i>	52
Жыцьцё вясковай моладзі ў Заходняй Беларусі <i>М. Баравога</i>	60
Голас закардонніка з Вільны, <i>Юры</i>	64
Фізычнае выхаваньне на вёсцы <i>А. Сянкевіча</i>	66

Физическая география

на все времена

Ср

3
2
1
0
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60

Левая Сторона

ба 4916

25
2/24

25
2/24